

Bewegen In Vrijheid

Een onderzoek naar baptistentheologie in relatie tot volwaardige participatie van
homoseksuelen in Amerikaanse baptistengemeenten

Masterscriptie aangeboden aan:

Prof. dr. A. J. A. C. M. Korte

Prof. dr. H.A. Bakker

Faculteit Geesteswetenschappen, Universiteit Utrecht

I.C. Boef

Studentnummer 3452778

3 december 2012

*“Al door het zeggen van het woord
Deelt men, scheidt men en schendt
Het alomvattende, dat men niet kent”*

- Abel Herzberg

Inhoudsopgave

Inleiding.....	2
Hoofdstuk 1 Amerikaans baptisme en homoseksualiteit.....	9
1. Amerikaans baptisme : Enkele ontwikkelingen in vogelvlucht	
2. Perspectieven op de plaats van homoseksuelen in de gemeente	
3. American Baptist Convention : onverenigbaar met de christelijke leer	
4. Southern Baptist Convention : levensstijl die tegen God's bedoeling ingaat	
5. Alliance Of Baptists : kwestie van rechtvaardigheid	
6. Association of Welcoming and Affirming Baptists : oproep tot inclusiviteit	
7. Baptist Peace Fellowship of North America : bewegen naar vrede	
8. Conclusie	
Hoofdstuk 2 Theologie op een baptistenmanier.....	24
1. Historisch-theologische wortels en ontwikkelingen van het Amerikaans baptisme	
2. De gemeente in baptistenperspectief	
3. De gemeente als basis voor de theologie	
4. Spannende vragen	
Hoofdstuk 3 Een queertheologische reflectie op baptistentheologie.....	37
1. Het ontstaan en de focus van queertheologie	
2. Enkele queerecclesiologische accenten	
3. Een eschatologische en relationele ecclesiologie	
4. Een contextuele en hermeneutische ecclesiologie	
5. De gemeente als een aperitief van het Koninkrijk	
Hoofdstuk 4 Conclusie : bewegen in vrijheid.....	53
1. Samenvatting van deelconclusies	
2. Beantwoording van de hoofdvraag	
3. Nieuwe vragen: aanzet tot verder onderzoek	

Bibliografie

Inleiding

Achtergrond

"Build a great, big, large fence -- 150 or 100 mile long -- put all the lesbians in there. Do the same thing for the queers and the homosexuals and have that fence electrified so they can't get out...and you know what, in a few years, they'll die out...do you know why? They can't reproduce!"¹

Deze passage komt uit een anti-homo preek die pastor Charles L. Worley van de Providence Road Baptist Church Maiden, North-Carolina, begin mei 2012 hield. Een paar weken na deze preek, verkondigde Curtis Knapp, voorganger van de New Hope Baptist Church in Seneca, Kansas, eveneens in zijn preek dat de overheid er goed aan zou doen homoseksuelen te executeren.² Beide anti-homo preken van baptistenvoorgangers moeten gezien worden tegen de achtergrond van de steun die president Obama betuigde voor het openstellen van het homohuwelijk en de wijziging van Amendment One in North Carolina.³ Van alle hedendaagse politieke onderwerpen, is het debat over homoseksualiteit in Amerika waarschijnlijk het meest controversieel en verhit. Vanuit een andere hoek van het Amerikaans baptisme kwam de oproep aan alle baptisten om zich uit te spreken tegen dit soort gewelddadige haatpreken tegen de LGBT-community: *'Because of Jesus' foundational command, the Association of Welcoming and Affirming Baptists does not believe there is room for hate speech against our neighbors no matter how strongly we disagree on the interpretation of these same texts'*.⁴

Homoseksualiteit is een kwestie die in veel kerken verdeeldheid zaait. Zeker binnen het baptisme, een van de grootste denominaties van Amerika, is dat het geval. Een belangrijke vraag die in deze discussie speelt is de vraag naar de plaats van homoseksuele leden in de gemeente: mogen ze deelnemen aan het avondmaal? Mogen ze 'ambten' vervullen? In de tweede helft van de 20^e eeuw ontstonden er diverse baptistenorganisaties die een meer progressieve benadering hebben ten

¹ "Local Pastor Calls For Death of 'Queers & Homosexuals'", http://www.youtube.com/watch?feature=player_embedded&v=d2n7vSPwhSU (30-06-2012).

² Bob Allen, *Pastor says gays should be put to death*, <http://abpnews.com/culture/social-issues/item/7470-pastor-says-gays-should-be-put-to-death> (30-06-2012).

³ Amend One was de grondwettelijke wijziging die op 8 mei 2012 in North Carolina werd aangenomen. In deze wijziging werd het huwelijk gedefinieerd als een verbintenis tussen man en vrouw en verbiedt daarmee grondrechtelijk elke andere vorm van verbintenis.

⁴ 'Denounce hate speech statement', <http://www.awab.org/denounce-hate-speech---statement.html> (30-06-2012)

aanzien van morele vraagstukken, zoals de Alliance of Baptists, de Association of Welcoming and Affirming Baptists (AWAB) en de Baptist Peace Fellowship of North Carolina (BPFNA). Deze drie organisaties beroepen zich op de eigen theologische principes van het baptisme, zoals onder andere de religieuze vrijheid en de vrijheid van de lokale gemeente. Zo roept Doug Donley, voorganger van University Baptist Church in Minneapolis (Minnesota), baptisten op om zich te verzetten tegen het grondrechtelijk verbod op het homohuwelijk, waarbij hij zich beroept op de baptistentraditie:

“Sisters and brothers, as good Baptists it is our duty to protect freedom. For once freedom starts being restricted, it is a slippery slope to that leads to abuse and persecution. None of us want that. That’s why this Baptist will vote no on this unbaptist amendment that seeks to limit the freedom to marry. I encourage you to do the same.”⁵

Binnen het Amerikaans baptisme komen we deze twee uitersten tegen: enerzijds de baptisten die zich, met een beroep op bijbelteksten, sterk anti-homo positioneren en anderzijds de baptisten die, met een specifiek beroep op de eigen baptistentheologie, zich openstellen voor seksuele diversiteit in de gemeente.

De baptistentheologie als grond voor homo-acceptatie, maakte mij nieuwsgierig. Te meer omdat ik zelf vijf jaar geleden, samen met mijn vriendin, neerstreek in baptistengemeente Silo in Utrecht. Zoals menigeen vermoedde ik dat baptisme en homoseksualiteit niet door één deur konden gaan, maar niets bleek minder waar in Silo. Deze gemeente heeft een heel eigen proces in homo-acceptatie doorgemaakt. Een boeiend proces dat ik tijdens de cursus ‘Fundamentalisme’ nader onderzocht heb. Dit onderzoek bracht mij in aanraking met de AWAB beweging in Amerika. Juist omdat veelal het beeld ontstaat dat Amerikaanse baptisten conservatief en tegen homo’s zijn, vind ik het belangrijk dat een beweging die zich inzet voor homo-acceptatie (en eigenlijk veel breder ook voor die van bi- en transseksuelen) meer zichtbaar wordt. Dat vormt een belangrijk motief voor mijn besluit om mijn masterthesis te wijden aan deze beweging. Hoewel de situatie in het Nederlands baptisme in veel opzichten anders is dan die in Amerika, hoop ik dat mijn scriptie een aanzet zal zijn om dit onderwerp meer zichtbaar te maken binnen het Nederlands baptisme. Het betreft dan vooral het zichtbaar maken van de wijze waarop Amerikaanse baptisten in hun eigen traditie en theologie grond vinden om homoseksuelen volledig te laten deelnemen in de gemeente en om homoseksuele relaties in te zegenen.

⁵ <http://www.awab.org/1/post/2012/07/john-leland-marriage-equality-and-me.html>

Theologie in baptistenperspectief

Het baptisme kent geen grondige theologie-geschiedenis. Zoals verderop in deze studie uitgewerkt zal worden, is de baptistentheologie vooral een 'folk-theology'. Daarmee wordt bedoeld dat theologievorming in de eerste plaats een proces is dat op lokaal niveau gestalte krijgt in de plaatselijke gemeente die samen de bijbel leest en Christus navolgt. Voor de baptistentheoloog James McClendon (1924-2000) is theologie allereerst beschrijvend. Ze maakt duidelijk wat er binnen de gemeente aanwezig is aan overtuigingen (convictions) en praktijken (practices).⁶ McClendon spreekt daarom ook wel over theologie als de beweging van het 'geleefde geloof' naar het 'geleerde geloof'. Theologie in baptistenperspectief is contextueel, dat wil zeggen direct verbonden aan de geloofsgemeenschap. Theologische reflecties bewegen zich van de geleefde theologie van een plaatselijke geloofsgemeenschap in de richting van de geleerde theologie, die kritisch reflecteert op de ervaringen met God en op de praktijken van die gemeenschap. Deze 'bottom-up' benadering van theologie is kenmerkend voor het baptisme. De nadruk op de plaatselijke gemeente maakt de vraag naar de plaats van homoseksuelen leden in de gemeente des te interessanter: mogen homoseksuelen leden vanuit hun eigen context bijdragen aan deze theologievorming? En zo ja, wat zouden zij dan kunnen betekenen in deze theologievorming? In deze masterthesis kies ik voor een academisch-theologische benadering door te verkennen welke theologische principes aanwezig zijn bij baptisten die een affirmatief standpunt innemen ten aanzien van seksuele diversiteit en daarbij een beroep doen op de eigen baptistentheologie. Dit is de reden waarom ik in deze masterthesis mij eenzijdig focus op de Amerikaanse baptisten die zich affirmatief positioneren ten aanzien van seksuele diversiteit en hoe zij zich in deze positionering verhouden tot de eigen baptistentheologie.

Een persoonlijke plaatsbepaling

In mijn kennismaking met de baptistenmanier van theologiseren, moest ik regelmatig denken aan de Braziliaanse bevrijdingstheoloog Rubem A. Alves (1933). Aanvankelijk hield hij zich bezig met de grote thema's van de bevrijdingstheologie: onderdrukking, (onder) ontwikkeling, bevrijding en hoop. Hij noemt dit de theologie van 12 uur 's middags, op het heetst van de dag. Het is actieve theologie, gericht op de omkering van het systeem van onderdrukking. Aan het eind van zijn leven beoefent hij de 'theologie in de schemering'. De schemering is het moment bij uitstek waarop mensen hun arbeid laten rusten en mijmeren over de dingen van de voorbije dag. In zijn theologie probeert hij het

⁶ Groen, E., *Geloofwaardige gemeente – uitgangspunten van een baptisten gemeenteopbouw*, Barneveld : Unie van Baptistengemeenten 2011, 6.

spreken over God te verbinden met de ervaringen van alledag. Een vorm van geleefde theologie. Deze vorm spreekt mij aan, omdat theologie daarmee direct verbonden wordt met het leven van mensen, in alle kwetsbaarheid. Queertheologie staat in de lijn van de bevrijdingstheologie, maar de optie voor de armen zoals gebeurt in de bevrijdingstheologie wordt door de queertheologie verlegd naar de extreem gemarginaliseerden. Queer is enerzijds een verzamelnaam van specifieke seksuele identiteiten die queer, vreemd, zijn omdat ze niet aan de gangbare vorm en norm van seksualiteit, namelijk heteroseksualiteit, voldoen. Anderzijds verwijst 'queer' naar postmoderne theorievorming betreffende seksualiteit en gender. Queertheologie probeert daarbij aan te sluiten bij de geleefde werkelijkheid waarbij mensen in het geding zijn die qua seksualiteit of gender buiten de gangbare norm in onze cultuur en samenleving vallen.

Het is mijn mening dat baptistentheologie en queertheologie elkaar raken op twee punten: 1) beide vormen van theologie ontstonden buiten het theologisch establishment; 2) beide vormen van theologie 'gronden' in de geleefde werkelijkheid. Persoonlijk spreek ik graag over 'bevrijdend theologiseren'. Vanuit mijn christologie wil ik een bijdrage leveren aan het relevant maken van bijbelse gedachten over inclusiviteit, volwaardig deelnemen aan de mensengemeenschap, gerechtigheid etc. voor juist de groepen die zich in de marge bevinden. Deze passie was er reeds voordat ik mezelf in de marge van seksuele voorkeur bevond. Sinds ik zichtbaar deel uitmaak van een (dubbele) seksuele minderheidsgroep (lesbische vrouw en theoloog) wil ik juist ook dat element inbrengen in mijn manier van theologiseren. Wat mij daarom ook aanspreekt in de theologie van James McClendon, is de manier waarop hij de biografie als theologie ziet, zoals hij uitwerkt in zijn boek "Biography as theology: how life stories can remake today's theology". Het verhaal van mensen als uitgangspunt. Daarmee wordt het theologisch discours een discours van de praxis in plaats van de ontologie, zoals ook in de bevrijdingstheologie van Alves naar voren komt. Een theologie van het alledaagse, waarbij de leden van de geloofsgemeenschap steeds weer op zoek zijn naar bevrijding van mensen vanuit het geloof. Alves wil, net als James McClendon, zijn theologie beginnen bij de concrete werkelijkheid, wat de werkelijkheid van het lichaam is. Seksualiteit, als onderdeel van de concrete, alledaagse werkelijkheid, wordt aldus één, en m.i. een heel belangrijke, van de uitgangspunten van theologievorming. De discussie rondom homoseksualiteit staat altijd in dit kader: praten over het alledaagse, belichaamde mens-zijn. Zo lijkt het mij één van de meest belangrijke en actuele uitdagingen voor de theologie. Ik hoop met mijn scriptie het academisch theologische debat rondom kerk-zijn, baptisme en homoseksualiteit te bevorderen. Het gaat hierbij om de systematische reflectie op de geleefde en geleerde theologie. Als academisch theoloog wil ik de baptistentheologie

in gesprek brengen met de queertheologie in de vorm van een dergelijke theologische reflectie waarbij de geleefde en geleerde theologie door deze nieuwe theorievorming betreffende seksualiteit en gender wordt geanalyseerd, geproblematiseerd maar bovenal verrijkt door toevoeging van de geleefde theologie vanuit de marges.

Vraagstelling

Deze scriptie gaat over de baptistentheologie, specifiek de ecclesiologie, in relatie tot homo-acceptatie. Waar 'baptisme' en 'homo-acceptatie' veelal niet tot een overtuigend samengaan lijken te leiden, is het mijn vraag hoe de eigen baptistentheologie ingezet kan worden om in de gemeente ruimte te creëren voor volwaardige participatie van homoseksuelen zoals dat bij AWAB gemeenten het geval is. Met volwaardige participatie wordt bedoeld dat zij zonder onderscheid deel kunnen nemen aan alle aspecten van het gemeentelven (vervulling van 'ambten') en de rituelen (inzegening van relaties, deelname aan avondmaal). De theologische visie op gemeente-zijn, de ecclesiologie, speelt hierin een belangrijke rol. AWAB gemeenten vinden in deze eigen theologie grond om te komen tot volwaardige participatie van seksuele – en genderminderheden in de gemeente. In deze studie wil ik onderzoeken wat deze grond is.

Welke principes van de baptistenecclesiologie kunnen ingezet worden voor volwaardige participatie van homoseksuelen in de gemeente?

De focus in het beantwoorden van deze onderzoeksvraag ligt in een reflectie op deze principes van de baptistenecclesiologie vanuit de queertheologie. Queertheologie bevraagt de seksuele constructie van theologie. Zij stelt onder andere de vraag op welke manier seksualiteit geordend wordt binnen de geloofsleer en ethiek. Daarnaast analyseert queertheologie ook de machtsstructuren die een rol spelen in de ordening van seksualiteit: wie heeft er belang bij de wijze waarop seksualiteit geordend wordt? Het belang van queertheologie is om vanuit de ambiguïteit en pluraliteit van seksuele identiteiten en de fluïde vormen van uitingen daarvan, ruimte en waardering te scheppen voor seksuele- en genderdiversiteit. Vanuit dit perspectief kan de vraag gesteld worden: Kan de gemeente een open en verwelkomende plek van ontmoeting zijn voor alle mensen, ongeacht de normatieve categorieën van seksualiteit en gender? In deze studie worden queertheologische interpretaties gebruikt om principes van de baptistenecclesiologie te bevragen met het oog op de vraag welke betekenis deze kunnen hebben voor AWAB gemeenten.

Opbouw van mijn scriptie

In hoofdstuk één geef ik allereerst het kader van het debat aan middels een analyse van officiële verklaringen ten aanzien van dit onderwerp door vijf grote baptistenorganisaties. Hoe wordt homoseksualiteit benaderd en welke visies zijn er op deelname van homoseksuele christenen in de gemeente? Voor het begrip van de wijze waarop deze baptistenorganisaties zich tot elkaar verhouden zal ik in de eerste paragraaf beknopt ingaan op enkele ter zake doende historische ontwikkelingen binnen het Amerikaans baptisme. Voor de analyse van de officiële verklaringen maak ik gebruik van de twee perspectieven die de doperse theoloog Ted Grimsrud onderscheidt in de wijze waarop gemeenten antwoord geven op de vraag welke plaats homoseksuele christenen in de gemeente in mogen nemen, namelijk het restrictieve en inclusieve perspectief.

In hoofdstuk twee zal ik ingaan op het eigene van de baptistenecclesiologie en de wijze waarop theologievorming in de lokale gemeente gestalte krijgt. Wat zijn de historische wortels van de baptistenecclesiologie? Welke accenten legt een baptistenecclesiologie? Hierbij maak ik vooral gebruik van de systematische theologie van de baptistentheoloog James McClendon. Hij was een vernieuwende, uitdagende theoloog en baptist die steeds meer bekendheid krijgt in West-Europa. In zijn systematische theologie neemt hij de specifieke levenspraktijk als uitgangspunt en begint daarom zijn systematische uitwerking bij de ethiek. Hij gaat uit van een narratieve benadering van de theologie en ziet de gemeente als een narratieve gemeenschap.

Vanuit de queertheologie wil ik in hoofdstuk drie een reflectie geven op mijn bevindingen in hoofdstuk twee. Zoals hierboven gezegd, kan vanuit queertheologisch perspectief de vraag gesteld worden of de gemeente een open en verwelkomende plaats kan zijn voor iedereen.

Baptistengemeenten die zich aansluiten bij de AWAB geloven dat zij zo'n gemeente kunnen zijn. Welke aanknopingspunten en uitdagingen kunnen vanuit de queertheologie gemaakt dan wel gesteld worden aan de baptistenecclesiologie? In dit hoofdstuk maak ik vooral gebruik van het werk van de queertheologe Elizabeth Stuart. Zij legt sterk de nadruk op de christelijke doop als 'afwassing' van al onze sociale identiteiten als ras, klasse, seks en gender. Juist dat accent wil ik verbinden aan de doopopvatting van baptisten en zoeken naar welke ingang een queerbenadering van de doop kan hebben in het constitueren van een inclusieve gemeente. Daarnaast maak ik gebruik van de studie van Siebren H. Lanser 'Het schip der kerk op roze golven – over homobevrijding en ecclesiologie'. Lanser benadrukt vooral dat homoseksualiteit een ecclesiologische vraag is. Hij laat dit zien door de homobevrijdingsbeweging te laten aansluiten bij andere bevrijdingsbewegingen, waarbij

theologische reflectie vanuit die bewegingen bestaat. Zoals dat bijvoorbeeld het geval was bij zwarte en feministische theologie. Vanuit deze theologische reflectie werd de dominante ecclesiologie geproblematiseerd en ontstonden nieuwe vormen van kerk-zijn. Lanser kiest voor een benadering waarbij niet de kerk homoseksualiteit problematiseert, zoals vaak het geval is, maar waarbij de homobeweging de kerk, de ecclesiologie, problematiseert. Juist omdat in de baptistentheologie de gemeente de geboortegrond van de theologievorming is, betrek ik in dit hoofdstuk ook enkele AWAB gemeenten.

Hoofdstuk vier vormt een conclusie van en reflectie op mijn bevindingen. In dit hoofdstuk zal ik antwoord geven op de vraag welke principes van een baptistenecclesiologie ingezet kunnen worden voor volwaardig en inclusief gemeente-zijn, ook als het gaat om zo'n controversieel thema als homoseksualiteit in de gemeente. Tot slot zal ik enkele aanbevelingen voor verder onderzoek doen.

Gehanteerde methode

Deze systematisch-theologische studie vloeit vooral voort uit literatuuronderzoek. De door mij bestudeerde literatuur lag vooral op het gebied van de historie van het baptisme, de baptistentheologie en de queertheologie. Daarnaast steunt deze studie op een gedeeltelijke praktijk onderzoek op basis van opgevraagde documenten (resoluties, preken, nieuwsbrieven, posts op sociale media) van AWAB gemeenten.

Een kort woord van dank richt ik aan Arjan Noordhoek, door wie ik mede op het spoor van dit onderzoek naar baptistentheologie in relatie tot homo-acceptatie, werd gezet; Kirsten Timmer voor haar kennis van de geschiedenis van het baptisme; het baptistenseminarium voor het enthousiasme waarmee het onderwerp van mijn scriptie ontvangen werd; prof. dr. Anne-Marie Korte en prof. dr. Henk Bakker voor hun prettige begeleiding en kritische vragen die me steeds weer uitdaagden nog een stapje extra te zetten.

Utrecht, 2 december 2012

Inge Boef

Hoofdstuk 1 Amerikaans baptisme en homoseksualiteit

In dit eerste hoofdstuk geef ik allereerst de kaders van het debat over homoseksualiteit binnen het Amerikaans baptisme aan. Hierbij zal ik vooral ingaan op de vraag hoe homoseksualiteit benaderd wordt in officiële verklaringen van vijf grote baptistenorganisaties en welke visies er zijn op deelname van homoseksuele christenen in de gemeente. Zoals uit de eerste paragraaf zal blijken, kent het baptisme door haar nadruk op de plaatselijke gemeente geen bovenplaatselijke organen die algemeen geldende uitspraken kunnen doen. Toch hebben zich in de geschiedenis ontwikkelingen voorgedaan waarbij gemeenten zich organiseerden om zich bijvoorbeeld in te zetten voor missionaire activiteiten. Voor het begrip van de wijze waarop de vijf door mij geanalyseerde baptistenorganisaties zich tot elkaar verhouden zal ik daarom in de eerste paragraaf beknopt ingaan op enkele ter zaken doende historische ontwikkelingen binnen het Amerikaans baptisme. Vervolgens zal ik ingaan op meer algemene perspectieven die er zijn op de plaats van homoseksuelen in de gemeente. De doperse theoloog Ted Grimsrud onderscheidt daarbij twee perspectieven: het restrictieve en het inclusieve. In mijn analyse van de officiële verklaringen van de vijf baptistenorganisaties die ik onderzocht heb, zal ik ingaan op de vraag of die verklaringen vanuit een meer restrictief of inclusief perspectief voortkomen.

1.1 Amerikaans baptisme : enkele ontwikkelingen in vogelvlucht

De wortels van het Amerikaans baptisme liggen bij de vervolgingen van de anabaptisten in Engeland. Amerika werd een veilige haven voor deze baptisten waar de eerste baptistenbewegingen zich groepeerden in drie verschillende omgevingen: in het noordoosten (New England), in het midden (Pennsylvania en New Jersey) en het zuiden (South Carolina).⁷ Ook in Amerika bleek dat politieke, sociale en religieuze factoren in elk van deze gebieden hun invloed hadden op het denken van de baptistenbewegingen aldaar. Net als in Engeland, waren de baptisten onderling in vele opzichten onderling verdeeld. De meest duidelijke verdeling was die tussen enerzijds de Arminiaanse en anderzijds de Calvinistische zijde. Deze verdeling werd in die tijd beschreven als die tussen de 'General Baptists' en de 'Particular Baptists'. De General Baptists waren van mening dat de dood van Christus redding bood aan alle mensen, de Particular Baptists waren van mening dat Christus' dood alleen verzoening brengt voor een verkozen groep. Tot halverwege de 18^e eeuw waren er meer

⁷ Baker, Robert Andrew, *Relations between Northern and Southern Baptists*, North Stratford: Ayer Company Publishers 1979, 7.

General Baptists in het noordoosten en zuiden. De Particular Baptists waren vooral te vinden in de midden koloniën, vooral in de buurt van Philadelphia en zuidelijk New Jersey. De baptistenbewegingen ontwikkelden zich. Van vervolgde en verachte andersdenkenden, organiseerden de baptistenbewegingen zich meer en meer en al in 1776 nam het baptisme een plaats in als een van de belangrijkste denominaties in Amerika.⁸ In dit proces ontstond er een verlangen om zich te verenigen om op die manier gezamenlijk te strijden voor godsdienstvrijheid en het behouden van de zuivere leer in hun gemeenschappen. Tegelijkertijd ontstond er ook een missionaire ijver. De Triennial Convention, opgericht in 1814 vanuit de First Baptist Church in Pennsylvania, beoogde bijvoorbeeld de bevordering van het missiewerk. Vanuit het missiewerk, door tal van baptistenorganisaties, ontstonden er halverwege de 19^e eeuw steeds meer afzonderlijke 'zwarte' baptistenkerken en organisaties.⁹ In 1895 werd de National Baptist Convention (NBC) opgericht als grootste zwarte baptisten denominatie van Amerika. Samen met de onafhankelijke African-American Baptistenkerken, werd de NBC opgericht door vrije slaven na de burgeroorlog.

Hoewel het baptisme in snel tempo groeide, bleven de scheidingen op regionaal, raciaal/etnisch en theologisch vlak bestaan. In 1845 splitste de Triennial Convention vanwege de controverses rondom slavernij. De zuidelijke baptisten wilden de slavernij in stand houden vanwege economische en sociale belangen, en zagen dit ondersteund door de Bijbel, terwijl de noordelijke baptisten de slavernij op grond van de Bijbel wilden afschaffen. De toenemende spanningen rondom slavernij en missie liep uit tot een breuk. Vanuit de Triennial Convention ontstond om die reden de Southern Baptist Convention in 1845. In 1907 ging de Triennial Convention op in de Northern Baptist Convention, die in 1950 van naam veranderde: American Baptist Convention (ABC).

Ook in de 20^e eeuw had het Amerikaans baptisme te maken met verdeeldheid en scheuringen onder invloed van de vele veranderingen die de moderniteit met zich meebracht op politiek, sociaal en maatschappelijk gebied. Bij deze veranderingen valt vooral te denken aan de sociale bewegingen die ontstonden voor burger-, vrouwenrechten en de seksuele revolutie. Deze sociale veranderingen beïnvloedden de samenleving en werden veelal als bedreiging gezien voor de dominante plaats van religie in de samenleving. Omdat deze scriptie zich richt op homoseksualiteit in relatie tot de baptistentheologie, zal er hier specifiek gekeken worden naar scheuringen rondom dit onderwerp.

⁸ Brackney, William H., *Baptist Life and Thought: 1600-1980*, Valley Forge: Judson Press 1983, 125.

⁹ Brackney, William H., *The Baptists*, Connecticut: Greenwood Press 1988, 18.

Binnen de SBC ontstond er in de jaren 80 onrust vanwege een groter groeiend aantal baptisten dat zich progressiever opstelde ten aanzien van deze veranderingen. Dit leidde tot een definitieve breuk en het ontstaan van de meer progressieve Southern Baptist Alliance in 1987. De SBA veranderde in 1992 haar naam in The Alliance of Baptists.

Eerder dan de Southern Baptist Alliance ontstond in 1972 de 'American Baptists Concerned for sexual minorities'. Tijdens de nationale conventie van de ABC in Denver, Colorado, in mei 1972 maakten homo's en lesbiennes zich voor het eerst zichtbaar. 'American Baptists Concerned' was de eerste organisatie die erkenning uitsprak voor deze groep. In 1991 waren de leden van deze organisaties en vertegenwoordigers samen met ongeveer vijftig baptistenkerken bijeen in Charleston, West-Virginia, voor de vorming van een netwerk voor baptistengemeenten die zich inclusief opstellen ten aanzien van seksuele minderheden. In 1993 vestigden zij zich als de Association of Welcoming and Affirming Baptists (AWAB).¹⁰

In de jaren 80 ontstond er in North Carolina de Baptists Peace Fellowship of North America (BPFNA). Deze organisatie wil baptisten bij elkaar brengen en toerusten om een cultuur van vrede geworteld in rechtvaardigheid vorm te geven.¹¹ De officiële verklaringen rondom homoseksualiteit van de BPFNA worden ook meegenomen in dit onderzoek.

Aandacht voor en erkenning van seksuele minderheden bleek ook in de jaren negentig menigmaal een breukpunt. Zo ontstond er in 1995 in Texas de beweging 'Honesty' vanuit een aantal (oud) studenten van de Southwestern Baptist Theological Seminary. Deze organisatie bestond tot 2000. Omdat ik nog onvoldoende informatie van deze beweging heb kunnen vinden, wordt deze beweging niet in dit onderzoek meegenomen.

In 2006 scheidde de Pacific Southwest regio van de ABC zich af van de denominatie en werd een zelfstandige denominatie onder de naam American Baptist Convention Pacific Southwest (ABCPSW), waar ongeveer 300 gemeenten aan verbonden zijn. Aanleiding voor deze afscheiding was dat de ABCPSW van mening was dat de ABC te gemakkelijk baptistengemeenten accepteerde die volgens de ABCPSW een te liberaal beleid voerden ten aanzien van homoseksualiteit.¹²

¹⁰ 'Our History', <http://www.rainbowbaptists.org/ambaptists.htm> (30-06-2012)

¹¹ 'About the Baptist Peace Fellowship of North America', <http://www.bpfna.org/about> (30-06-2012)

¹² Gregory Tomlin, *Split among Baptists over homosexuality is final*, 18-05-2006. <http://www.bpnews.net/bpnews.asp?ID=23275> (30-06-2012)

De ABC en de SBC waren allebei vertegenwoordigd in de Baptist World Alliance (BWA). In 2011 trok de SBC zich terug uit de BWA. Eén van de redenen die hierbij een rol speelde, was dat de vertegenwoordigers van de SBC vonden dat de BWA de acceptatie van homoseksualiteit binnen bepaalde baptistengemeenten weigerden aan te pakken.¹³

Concluderend kan gezegd worden dat in de jongste ontwikkelingen van het Amerikaans baptisme, homoseksualiteit steeds meer de grote splijtzwam is geworden, net zoals dat het geval is bij andere Amerikaanse denominaties als bijvoorbeeld de Presbyterian en Evangelical Lutheran Church.¹⁴

1.2 Perspectieven op de plaats van homoseksuelen in de gemeente

In de hevige strijd die momenteel onder Amerikaanse baptisten gaande is rondom homoseksualiteit, staat één vraag heel centraal: welke plaats mogen homoseksuele christenen in de gemeente innemen? De doperse theoloog Ted Grimsrud¹⁵ onderscheidt twee perspectieven die bij deze vraag ingenomen kunnen worden: het restrictieve en het inclusieve perspectief.¹⁶ In het restrictieve perspectief moeten er beperkingen gesteld worden aan de deelname van homoseksuelen in de kerk. Deze beperkingen kunnen variëren van totale afwijzing, aanvaarding van deelname als niet-leden en het beperken van de mogelijkheden voor homoseksuelen om een ambt te vervullen in de gemeente. Het inclusieve perspectief houdt in dat het homoseksueel zijn van een gemeentelid geen invloed heeft op deelname aan het gemeentelven. Binnen dit perspectief houdt men vast aan morele waarden, zoals bijvoorbeeld trouw, die voor zowel heteroseksuelen als homoseksuelen gelden en is men de mening toegedaan dat daarom verbondssluitingen tussen partners ondersteund moeten worden. Vaak heerst het beeld dat het restrictieve perspectief - in tegenstelling tot het inclusieve perspectief - uitgaat van een conservatieve hermeneutiek. Grimsrud neemt echter vier algemene tendensen waar in de wijze waarop mensen binnen de gemeente de kerk benaderen in relatie tot seksuele onderwerpen:

¹³ "The ABC (USA) is a longtime member of the Baptist World Alliance (BWA), a global Baptist fellowship. The Southern Baptist Convention withdrew from the BWA last year, in part, after the organization refused to address the issue of the acceptance of homosexuality in the American Baptist churches. Southwestern Baptist Theological Seminary President Paige Patterson, then a member of the SBC's BWA study committee, said Southern Baptists could "no longer afford to be aligned in any way" with any group that condones the practice of homosexuality in churches", <http://www.bpnews.net/bpnews.asp?ID=23275> (30-06-2012)

¹⁴ Julia Duin, *Lutheran Schism Feared After Votes on Gays*, 24-08-2009. <http://www.washingtontimes.com/news/2009/aug/24/lutheran-schism-feared-after-votes-on-gays/?page=1> (30-06-2012).

¹⁵ Dr. Ted Grimsrud doceert aan Eastern Mennonite University. Als mennoniet is hij vooral geïnteresseerd in de verbinding tussen christelijke theologie en pacifisme.

¹⁶ Grimsrud, Ted, 'A Theology of welcome: responding to the 'homosexuality' issue' in Tony & Peggy Campolo (ed.), *Reasoning Together: A conversation on Homosexuality*, Scottdale: Herald Press 2008, 129-166.

- 1) Restrictief met een meer conservatieve hermeneutiek waarbij de focus ligt op de directe bijbelteksten zoals Leviticus, Romeinen 1:1, I Corinthiërs 6 etc.
- 2) Restrictief met een minder conservatieve hermeneutiek waarbij de focus vooral ligt op de scheppingsorde. Homoseksualiteit wordt daarbij gezien als tegennatuurlijk en daarom verwerpelijk.

Voor het restrictieve perspectief gelden ook argumenten op basis van kerkhistorie (het restrictieve perspectief als de historische positie van de kerk) en de overtuiging dat de kerk moet zoeken naar zuiverheid en daarom mensen die zich niet bekeren van hun zonden zonden moeten uitsluiten.

- 3) Inclusief met een meer conservatieve hermeneutiek waarbij de focus ligt op bijbelse thema's als bijvoorbeeld zorg voor de kwetsbaren. Binnen dit perspectief worden de anti-homoteksten in de bijbel serieus genomen, maar beargumenteerd dat deze teksten geen basis bieden voor een restrictieve houding van de gemeente.
- 4) Inclusief met een minder conservatieve hermeneutiek waarbij de focus ligt op bevrijdende teksten. Anti-homoteksten worden gezien als niet van toepassing, omdat de bijbel steeds weer bevrijding als thema heeft.

Binnen het inclusieve perspectief wordt ook nadruk gelegd op Jezus als het model van inclusiviteit, het Oude Testament dat de geloofsgemeenschap wijst op de speciale verantwoordelijkheid voor de kwetsbaren en gemarginaliseerden in de samenleving en Paulus die er op wees dat er maar één ding toe doet namelijk het geloof in Christus.

Binnen zowel het restrictieve als het inclusieve perspectief is er sprake van een meer of mindere conservatieve hermeneutiek. Met deze indeling geeft Grimsrud aan dat de scheidingslijn tussen het restrictieve en inclusieve perspectief dus niet noodzakelijk loopt via de opvatting van de autoriteit van de bijbel. Men kan relatief conservatief zijn in de benadering van de bijbel, maar toch tot inclusieve perspectieven komen. Volgens Grimsrud gaat het niet om de autoriteit van specifieke bijbelteksten, maar om het begrip van de inhoud van de bijbel als geheel.

Vanuit de indeling die Grimsrud biedt voor de wijze waarop gemeenten antwoord geven op de vraag welke positie homoseksuelen in de gemeente kunnen en mogen innemen, wil ik in dit eerste hoofdstuk een analyse bieden van vijf Amerikaanse baptistenorganisaties – waarin baptistengemeenten gezamenlijk vertegenwoordigd zijn - en de wijze waarop zij in officiële

verklaringen antwoord geven op deze vraag. Het betreft hier de American Baptist Convention (ABC USA), Southern Baptist Convention (SBC), Alliance of Baptists, Association of Welcoming and Affirming Baptists (AWAB) en de Baptists Peace Fellowship of North America (BPFNA). Omdat de National Baptist Convention (NBC) en de ABCPSW (nog) geen officiële verklaring hebben afgegeven rondom homoseksualiteit, heb ik deze organisaties niet in deze analyse meegenomen.

1.3 American Baptists Convention: homoseksualiteit is onverenigbaar met de christelijke leer

De ABC USA is een overkoepelende organisatie waar ongeveer 5500 lokale baptistengemeenten in Amerika aan verbonden zijn. De organisatie bestaat uit vertegenwoordigers van deze lokale gemeenten. Verklaringen die deze organisatie uitbrengt, zijn niet bindend voor lokale gemeenten aangezien één van de kenmerken van de baptistentheologie is dat de lokale gemeenten zelfstandig zijn in hun beleid. Ze zijn wél bindend voor de nationale medewerkers van de ABC USA.¹⁷

Een resolutie geeft de positie van de ABC USA over een specifieke kwestie. Een policy statement is een beleidsverklaring waarin de positie van de ABC op een bepaald onderwerp is vastgelegd. Policy statements en resolutions vormen de officiële verklaringen die de ABC USA uitgeeft. Daarnaast kent de ABC USA nog andere vormen van verklaringen, te weten:

- 'declarations on an issue of importance': waarbij de meerderheid van de stemmen van de algemene raad een verklaring aanneemt over een onderwerp waar de ABC USA spoedig iets mee moet;
- 'a call for continuing dialogue': een oproep tot dialoog over een belangrijk onderwerp waar de algemene raad nog geen beleidsverklaring over kan opstellen of actie in kan ondernemen.
- 'statements of concern': een verklaring van bezorgdheid wordt aangenomen door deelnemers aan de tweejaarlijkse bijeenkomst van de ABC USA. Door middel van een statement of concern worden de afgevaardigden om advies gevraagd betreffende morele, geestelijke, politieke, economische, sociale, kerkelijke en oecumenische zaken. Een 'statement of concern' hoeft niet gebaseerd te zijn op of in overeenstemming te zijn met de een ABC 'policy statement' of 'resolution'.

Als we kijken naar de wijze waarop homoseksualiteit op de agenda heeft gestaan bij de ABC USA, zien we vooral dat de algemene raad geen verklaring in de vorm van een policy statement heeft

¹⁷ 'Policy Statements and Resolutions', <http://www.abc-usa.org/Resources/ABCResources/PolicyStatementsResolutions/tabid/199/Default.aspx> (30-06-2012)

uitgegeven. Wel zijn er sinds 1987 verschillende andere vormen van verklaringen rondom homoseksualiteit uitgegeven. In juni 1987 begon dat met een statement of concern waarin opgenomen was dat *'Scriptures repeatedly depict homosexuality as a social and moral evil'* en *'a calling for ministry to those even within the church who are struggling with homosexual impulses'*. Dit 'statement' ging er nochtans vanuit dat: *'the unrepentant homosexual has no claim to full acceptance in the Christian community'*.¹⁸ Met 408 stemmen voor en 474 stemmen tegen, werd dit statement of concern rondom homoseksualiteit verworpen. Twee jaar later, in juni 1989, wordt de 'American Baptist Resolution against Manifestations of Prejudice' unaniem aangenomen. Het verklaart dat: *'it is God who calls us to serve as agents of peace and reconciliation'* en *'our opposition to manifestations of prejudices against persons because of their ethnic origin or race and persons because of their religion or sexual orientation regardless of our approval or disapproval of that orientation'*. Hierbij wordt de kwestie over homoseksualiteit breder getrokken binnen het perspectief van het zoeken naar vrede en verzoening. Maar de groep baptisten binnen de ABC USA die zich vooral zorgen maakt over homoseksualiteit binnen de eigen gelederen, brengt in juni 1991 wederom twee statements of concern uit: 'Homosexuality and the Church' en 'Human Sexuality'. In 'Homosexuality and the Church' wordt de homoseksuele levensstijl, het homohuwelijk, de bevestiging van homoseksuelen in kerkfuncties en het ontstaan van 'homokerken' afgewezen, maar tegelijk wordt benadrukt *'that the church should love and minister to the homosexual, but condemn the sin of the practice of homosexuality'*. Dit statement reageert op baptistengemeenten die meer ruimte zoeken voor homoseksuelen. 'Homosexuality and the Church' wordt met 1124 stemmen voor en met 539 stemmen tegen aangenomen. In datzelfde jaar wordt 'Human Sexuality' als statement of concern aangenomen, waarbij afgevaardigden de algemene raad vragen om een studie te beginnen naar *'clarification and guidance for a Christian understanding of God's gift of sexuality'*. In 1992 wordt de 'Commission on Human Sexuality Resources' hiervoor aangesteld door de algemene raad.¹⁹

De tweespalt tussen enerzijds baptistengemeenten die homoseksualiteit als een bedreiging zien en anderzijds baptistengemeenten die zoeken naar meer ruimte voor homoseksuelen in de kerk bleef groeien binnen de ABC USA. In 1992 bracht de West Virginia Baptist Convention (een raad van baptistengemeenten voor de steden en dorpen in de staat West Virginia) een resolutie uit 'Homosexuality and the Church'. In deze resolutie schrijft de WVB Convention over de druk van

¹⁸ 'American Baptist Churches USA: responses/actions pertaining to homosexuality', <http://www.abc-usa.org/LinkClick.aspx?fileticket=iRGq66AgLAU%3d&tabid=199> (30-06-2012).

¹⁹ 'American Baptist Churches USA: responses/actions pertaining to homosexuality', <http://www.abc-usa.org/LinkClick.aspx?fileticket=iRGq66AgLAU%3d&tabid=199> (30-06-2012).

sommigen binnen de denominatie die zich uitspreken voor zowel de praktiserende homoseksualiteit als de bevestiging van openlijk homoseksuelen in kerkfuncties. Dit statement stelt dat: *'In Scripture, our Creator God offers to us His plan for the fulfillment of our sexual natures through the union of one man and one woman within the institution of New Testament marriage. There is no scriptural endorsement of homosexual life styles as Christian life styles. God's intended order for humankind's expression of sexuality is heterosexual, monogamous, and life-long. Jesus endorsed this order.'*²⁰ De algemene raad verwierp deze resolutie met 88 stemmen voor en 91 stemmen tegen. Drie maanden later, in oktober 1992, brengt de algemene raad de *'American Baptist Resolution on Homosexuality'* uit, waarin in één zin de positie ten aanzien van homoseksualiteit wordt verwoord: *'We affirm that the practice of homosexuality is incompatible with Christian teaching'*. Tegelijk blijft men van mening dat de dialoog door moet gaan. In de *'American Baptist Resolution Calling for Dialogue on Human Sexuality'* (1993) wordt erkend dat er binnen de eigen denominatie grote variëteit is in hoe homoseksualiteit begrepen wordt, en de baptisten worden opgeroepen de eenheid te zoeken. De in 1992 ingestelde Commission on Human Sexuality Resources bracht in 1995 een rapport uit waarin aangegeven werd dat homoseksualiteit vooral onderzocht moest worden in de bredere context van de menselijke seksualiteit vanuit een bijbels en theologisch perspectief.

In 1996 lijkt het dan niet langer mogelijk om de eenheid te zoeken en wordt vanuit een aantal baptistengemeenten het verzoek gedaan aan de algemene raad om het 'covenant of relationship' (de verbondenheid tussen baptistengemeenten) met vier baptistengemeenten te herzien. Deze vier baptistengemeenten hadden zich aangesloten bij de Association of Welcoming and Affirming Baptist (AWAB), die de volledige participatie van homoseksuelen binnen de gemeente voorstaat. De breuk rondom het onderwerp homoseksualiteit is dan een feit. Hoewel de ABC USA blijft zoeken naar een doorgaande dialoog en eenheid binnen de denominatie, blijkt het moeilijk te zijn om lokale gemeenten de vrijheid te geven homoseksualiteit anders te benaderen. Zo laat de algemene raad in 2005 aan het document *'We Are American Baptists'* onder 'A Biblical People' toevoegen: *'Who submit to the teaching of Scripture that God's design for sexual intimacy places it within the context of marriage between one man and one woman, and acknowledge that the practice of homosexuality is incompatible with Biblical teaching.'*²¹ Dit staat op zeer gespannen voet met de passage 'An Inclusive People' in het zelfde document, waar staat: *'who, gifted by a variety of backgrounds, find*

²⁰ *'Standing Resolutions of the West Virginia Baptist Convention'* (2004), 23.

<http://www.wvbc.org/users/donna/RESOURCES%20WEB/STANDINGRESOLUTIONS.pdf> (30-05-2012).

²¹ *'Identity Statement'* (2005), <http://www.abc-usa.org/WhoWeAre/Identity/IdentityStatement/tabid/78/Default.aspx> (30-06-2012).

unity in diversity and diversity in unity; who embrace a pluralism of race, ethnicity, and gender; and who acknowledge that there are individual differences of conviction and theology'. Homoseksualiteit blijft binnen de ABC USA vooral benaderd als zondig en niet in overeenstemming met de bijbelse leer waardoor de ABC USA een restrictief perspectief inneemt.

1.4 Southern Baptist Convention: homoseksualiteit is een levensstijl die tegen Gods bedoeling ingaat

De SBC vormt met ongeveer 13 miljoen leden de grootste baptistendenominatie in Amerika. Tussen 1976 en 1988 brengt de SBC drie resoluties ten aanzien van homoseksualiteit uit:

- 1976, Resolution on Homosexuality : in deze resolutie reageert de SBC op de toename van openlijke homoseksualiteit en de morele vragen die daarbij gesteld kunnen worden: *'Now therefore, be it RESOLVED, That the messengers to the Southern Baptist Convention meeting in Norfolk, Virginia, affirm our commitment to the biblical truth regarding the practice of homosexuality and sin. Be it further RESOLVED, That this Convention, while acknowledging the autonomy of the local church to ordain ministers, urge churches and agencies not to afford the practice of homosexuality any degree of approval through ordination, employment, or other designations of normal life-style. Be it further RESOLVED, That we reaffirm our Christian concern that all persons be saved from the penalty and power of sin through our Lord Jesus Christ, whatever their present individual life-style'*.²² Homoseksualiteit wordt hier benaderd als een zonde.
- 1985, Resolution on Homosexuality : hierin wordt gereageerd op de toenemende publieke goedkeuring van de homoseksuele levensstijl waarbij homoseksualiteit wordt benaderd als een mensenrechtenkwesitie en waarin de discriminatie van de homoseksuele minderheid een rol speelt. De SBC stelt hier tegenover dat zij homoseksualiteit niet als een minderheidskwesitie/mensenrechtenkwesitie ziet, maar vasthoudt aan de bijbelse veroordeling van de homoseksuele levensstijl als zondig en de vergeving en verandering door bekering die Christus aanreikt.²³
- 1988, Resolution on Homosexuality : in deze resolutie wordt homoseksualiteit in het bredere kader van de morele erosie van de moderne samenleving gezet, waarin homoseksualiteit

²² 'Resolution on Homosexuality' (1976), <http://www.sbc.net/resolutions/amResolution.asp?ID=606> (30-06-2012).

²³ 'Resolution on Homosexuality' (1985), <http://www.sbc.net/resolutions/amResolution.asp?ID=609> (30-06-2012)

neergezet wordt als een gekozen levensstijl. Er wordt gesteld dat de bijbel duidelijk leert dat homoseksualiteit een manifestatie is van een verdorven natuur, dat dit afwijkende gedrag schade berokkent in het leven van miljoenen mensen en dat homoseksualiteit verheerlijkt wordt in de media. Er wordt gesteld dat: *'Homosexual activity is the primary cause of the introduction and spread of AIDS in the United States which has not only affected those of the homosexual community, but also many innocent victims'*.²⁴ Homoseksualiteit wordt in deze resolutie neergezet als een bedreiging voor de samenleving en AIDS wordt gezien als een homoziekte. Op basis van deze argumenten verklaart de SBC homoseksualiteit als een perversie en schending van de natuurlijke orde. De toevoeging dat de goddelijke vergeving ook geldt voor homoseksuelen, zoals ook is opgenomen in de voorgaande resoluties, blijft bestaan. Homoseksualiteit wordt daarmee gezien als een keus waar mensen ook vanaf kunnen wijken.

In 1992 werden twee baptistengemeenten naar aanleiding van het standpunt ten aanzien van homoseksualiteit uitgesloten van de North Carolina State Baptist Convention, waaronder Pullen Memorial Baptist Church in Raleigh NC. In 1995 werd de constitutie van de SBC voor het eerst in 150 jaar veranderd door daarin op te nemen dat het lidmaatschap verbiedt aan elke gemeente die homoseksueel gedrag zou goedkeuren of bevestigen.²⁵ Dit was een belangrijke stap in de geschiedenis van de SBC aangezien tot dan congregatieve vrijheid een traditioneel identiteitskenmerk van het baptisme was. In de jaren die volgden, werden meer baptistengemeenten uit de SBC gezet.

Het afgelopen jaar (2012) is er een nieuwe resolutie uitgebracht door de SBC: *"Same-sex Marriage' and Civil Rights Rhetoric"*. Deze resolutie was een reactie op het wetsvoorstel van het Congres om de Defense of Marriage Act (DOMA) in te trekken en de steunbetuiging voor het homohuwelijk door president Obama, vice-president Biden en andere vooraanstaande democratische leiders. De titel van de resolutie, waarin 'same-sex marriage' tussen aanhalingstekens staat, geeft aan dat het homohuwelijk niet als een huwelijk gezien wordt. Het huwelijk wordt in deze resolutie gedefinieerd als een instelling van God (in plaats van een menselijke sociale constructie) en als een exclusieve verbinding tussen een man en een vrouw. Er wordt in overweging genomen dat de Bijbel elk seksueel gedrag buiten het huwelijk zondig verklaart en alle mensen ongeacht ras of seksuele geaardheid geschapen zijn naar het beeld van God. Tegelijk wordt gesteld dat homoseksualiteit niet binnen

²⁴ 'Resolution on Homosexuality' (1988), <http://www.sbc.net/resolutions/amResolution.asp?ID=610> (30-06-2012).

²⁵ LeDayne (ed.), *Rightly dividing the word of truth: A resource for congregations in dialogue on sexual orientation*, publicatie van Baptist Peace Fellowship of North Carolina.

dezelfde categorie valt als bijvoorbeeld ras en geslacht, en daarom dus ook geen recht heeft op bijzondere bescherming. Daarmee ontkent de SBC in haar resolutie dat de strijd voor het homohuwelijk een burgerrechtenkwestie is. Ook wordt er verklaard dat de SBC zich verzet tegen iedere vorm van homogeweld en haatdragende retoriek.²⁶

Het standpunt van de SBC blijft sinds de eerste resolutie in 1976 vrijwel gelijk: homoseksualiteit wordt benaderd als een gedrag, een levensstijl, die bewust gekozen is door het individu. Dit gedrag wordt vervolgens geframed als zondig, tegen Gods bedoeling, immoreel en onnatuurlijk. De homoseksueel kan veranderd worden door persoonlijke bekering en daar moeten baptistenvoorgangers zich voor in zetten. Met mijn analyse bevestig ik de resultaten van het onderzoek *'Excluding Inclusivity: Protestant Framing of Homosexuality'* van Kapinus, Kraus en Flowers.²⁷ Zij plaatsen de SBC binnen de categorie 'Evangelical Protestants' die vooral de desintegrerende moraal benadrukken in de wijze waarop homoseksualiteit op websites geframed wordt.

1.5 Alliance of Baptists: homoseksualiteit als kwestie van rechtvaardigheid

In 1987 splitste de Alliance of Baptists (toen met de naam Southern Baptists Alliance) van de SBC omdat zij een meer progressieve koers wilde varen en op die manier terug wilde naar de historische principes van het baptisme, zoals religieuze vrijheid en de vrijheid van de lokale gemeente, als uitgangspunt voor bijvoorbeeld morele vraagstukken. Momenteel zijn er ongeveer 140 gemeenten verbonden aan de Alliance. Sinds het ontstaan in 1987 heeft de Alliance verschillende controversiële standpunten ingenomen in vergelijking tot de meer conservatieve baptisten in Amerika.²⁸ Voor dit onderzoek heb ik drie documenten van de Alliance geanalyseerd:

²⁶ Katherine T. Phan, *Southern Baptists Agree Same-Sex Marriage Not a Civil Rights Issue* (21-06-2012), <http://www.christianpost.com/news/southern-baptists-agree-same-sex-marriage-not-a-civil-rights-issue-77000/> (30-06-2012).

²⁷ In dit onderzoek wordt vanuit de subculturele identiteitstheorie van Smith onderzocht hoe protestantse denominaties op hun websites discussiëren over homoseksuele relaties. Interessant is dat de SBC gerekend wordt binnen de categorie 'Evangelical Protestants' en de American Baptists binnen de categorie 'Moderate-mainline protestants'. Dit laat zien dat het Amerikaans baptisme (1) niet gezien kan worden als één denominatie en tevens (2) onderling sterk verdeeld is over dit onderwerp. Kapinus, Kraus and Flowers, 'Excluding Inclusivity: Protestant Framing of Homosexuality' in *Interdisciplinary Journal of Research on Religion* Vol. 6 (2010), 2-22.

²⁸ Weaver, A. Douglas, *Progressive Baptist Dissenters: A history of the Alliance of Baptists*, Texas: Baylor University 2009, 2.

- 1995, *A Clear Voice: Report of the Task Force on Human Sexuality* : In 1992 stelde de Alliance of Baptist een ‘task force human sexuality’ in voor de studie naar kwesties rondom homoseksualiteit. Dit resulteerde in het rapport ‘*A Clear Voice: Report of the Task Force on Human Sexuality*’. Met inachtneming van de verschillen in zowel interpretatie van de bijbel als in hedendaagse wetenschappelijke opvattingen rondom homoseksualiteit, waar het bijvoorbeeld de vraag betreft of homoseksualiteit gekozen is en of men al dan niet van oriëntatie kan veranderen, doet het rapport vooral aanbevelingen aan de gemeenten verbonden aan de Alliance. Deze luiden: 1) voortzetting van bijbels/theologische bestudering van seksualiteit; 2) een veilige en welkome plaats te zijn voor mensen ongeacht hun seksuele oriëntatie; 3) een ieder ruimte te geven voor een functie binnen de gemeente; en 4) ‘*to lift up the ideal of covenant by challenging persons, whether heterosexual or same-sex oriented, to express sexual intimacy within the covenant context of a committed, monogamous relationship. One example of that support could be a ritual of covenant-making between the couple, the couple and God, and the couple and the Christian community*’.²⁹ De wijze waarop de Alliance homoseksualiteit benaderd, kan vooral gezien worden als transformerend omdat zij zoekt naar een nieuw verstaan van homoseksualiteit en tevens het huwelijk, vanuit het gelijkheidsbeginsel. De bestaande situatie wordt niet langer als acceptabel gezien, maar vraagt om een actieve verandering (transformering).
- 2004, *Statement on Same-Sex Marriage*: in deze verklaring spreekt de Alliance zich duidelijker uit ten aanzien van het homohuwelijk. Zo luidt de verklaring: ‘*As Christians and as Baptists, we particularly lament the denigration of our gay, lesbian, bisexual, and transgender sisters and brothers in this debate by those who claim to speak for God. We affirm that the Alliance of Baptists supports the rights of all citizens to full marriage equality, and we affirm anew that the Alliance will "create places of refuge and renewal for those who are ignored by the church"*’.³⁰ Met dit statement voor het openstellen van het huwelijk voor homoseksuelen, was de Alliance de eerste baptistenorganisatie die dit standpunt in nam. Wat opvalt aan dit statement is dat hier – in tegenstelling tot het verschenen rapport in 1992 – ook gesproken wordt over biseksuelen en transgenders.
- 2012, *A Statement on Lifelong sexual education, sexual & reproductive rights, and Opposing Sexual Injustice and Violence*. In dit statement worden gemeenten opgeroepen om zich in te zetten: theologische reflectie te verbinden aan nieuw wetenschappelijk onderzoek binnen de

²⁹ The Alliance of Baptists, *A Clear Voice: Report of the Task Force on Human Sexuality*, Washington 1995,5.

³⁰ <http://www.sitemason.com/files/e10jfO/statementsamesexmarriage2004.pdf> (30-06-2012).

diverse disciplines; volledige integratie van vrouwen, holebi's en transgenders in het gemeentelven; steun te bieden aan degenen die te maken hebben met seksuele onderdrukking en zich in te zetten voor seksuele gerechtigheid binnen de gemeente en de eigen denominatie.³¹ De Alliance benaderd homoseksualiteit dus vooral als een kwestie van rechtvaardigheid en gelijke rechten.

1.6 Association of Welcoming and Affirming Baptists : oproep tot inclusiviteit

De AWAB is ontstaan vanuit de American Baptists Concerned for Sexual Minorities, opgericht in 1972 als een stem voor gerechtigheid voor seksuele minderheden binnen het Amerikaans baptisme. American Baptists Concerned beoogden de vereniging van seksuele minderheden binnen de ABC USA. Daarmee reageerden zij op de veroordeling van seksuele minderheden binnen de gemeenten en sprak men de hoop uit dat de ABC USA de vragen en behoeften van seksuele minderheden binnen de gemeenten eerlijk en openhartig wilde benaderen.³² Vanuit de American Baptists Concerned ontstond er een netwerk van baptistengemeenten die zich inclusief opstelden ten aanzien van seksuele minderheden. Dit leidde tot de oprichting van de Association of Welcoming and Affirming Baptists in 1992. De AWAB wil een gemeenschap van baptisten kerken en organisaties vormen die inclusief is voor de LGBTQ-community.³³ Zij zet zich in voor het beëindigen van discriminatie van deze groep in kerk en wereld. Hier wordt homoseksualiteit vooral geframed als een discriminatie- en minderheidskwestie, waarin gezocht wordt naar het nastreven van sociale gerechtigheid voor deze groep.

1.7 Baptist Peace Fellowship of North America : inclusiviteit als bewegen naar vrede

De BPFNA beroept zich op de doperse theologie en traditie van vredestichting in haar streven voor gerechtigheid en vrede. Ook ten aanzien van homoseksualiteit wordt gebruik gemaakt van dit frame

³¹ 'A Statement on Lifelong Sexual Education, Sexual & Reproductive Rights, and Opposing Sexual Injustice and Violence', 14-04-2012. <http://www.sitemason.com/files/kuGj7y/StatementonLifelongSexualEducation.pdf> (30-06-2012)

³² LeDayne (ed.), *Rightly dividing the word of truth: A resource for congregations in dialogue on sexual orientation*, publicatie van Baptist Peace Fellowship of North Carolina 2000.

³³ LGBTQ staat voor: Lesbian, Gay, Bisexual, Transgender en Queer.

van gerechtigheid in het *Statement on Justice & Orientation* (1995): *‘Welcoming gay and lesbian people into the life of the Baptist Peace Fellowship of North America is, for us, a matter of justice...’*³⁴

De BPFNA roept daarom ook op om: het volledige burger- en mensenrecht veilig te stellen in de samenleving; volledige deelname aan de gemeente voor hen die worden buitengesloten vanwege hun seksuele oriëntatie; de baptistengemeenten aan te moedigen om getuigenissen van homoseksuelen mee te nemen in de studie van de Bijbel; actie te ondernemen om geweld tegen mensen op basis van hun seksuele oriëntatie tegen te gaan. Homoseksualiteit wordt benaderd als een seksuele oriëntatie en in de bredere context van het doen van gerechtigheid geplaatst.

1.8 Conclusie

In de analyse van de wijze waarop homoseksualiteit binnen vijf grote baptistenorganisaties benaderd wordt, werd duidelijk hoe dit onderwerp een grote tegenstelling in het baptisme creëert. Enerzijds nemen de SBC en de ABC een restrictief perspectief in als het gaat om de plaats van homoseksuelen in de gemeente: homoseksualiteit wordt vooral benaderd als een keus, een levensstijl, die onnatuurlijk, immoreel en daarmee zondig is. Mensen die zich inlaten met deze keuze, horen door de gemeente opgeroepen te worden tot bekering. Zowel binnen de SBC en de ABC zijn echter tegenstemmen te horen. De Alliance of Baptists, de AWAB en de BPFNA nemen daarentegen een inclusief perspectief in door homoseksualiteit vooral vanuit de theologische wortels van het baptisme te benaderen en de nadruk te leggen op de autonomie van de plaatselijke gemeente en de gewetensvrijheid van elke gelovige. Zij kenmerken zich als strijders voor gelijkheid en tegen discriminatie in de samenleving en de kerk. De ‘homoseksuele kwestie’ roept volgens deze organisaties om meer inclusief kerkzijn voor seksuele minderheden en gelijke rechten als het gaat om bijvoorbeeld het huwelijk. In de strijd van het debat over homoseksualiteit worden zij veelal gemarginaliseerd en buitengesloten door vooral de SBC en in mindere mate door de ABC.

Kapinus, Kraus & Flowers veronderstellen in hun eerder genoemde onderzoek dat de verschillen in benadering van homoseksuele relaties van de onderzochte protestantse denominaties verband houden met de verschillen in theologie. Het feit dat de American Baptists in dit onderzoek binnen de categorie ‘Mainline Protestants’ vallen die blijkens dit onderzoek over het algemeen een progressievere benadering van homoseksuele relaties hebben, terwijl de SBC in dit onderzoek binnen de categorie ‘Evangelical Protestants’ valt, die vooral de desintegrerende moraal in de discussie over

³⁴ *‘Baptist Peace Fellowship Statement on Justice and Sexual Orientation’*, 1995. <http://www.bpfna.org/sxorient> (30-06-2012)

homoseksuele relaties benadrukken, roept dan de interessante vraag op hoe zich dit verhoudt tot dezelfde baptistentheologie.

Zo speelt juist bij de Alliance of Baptist, de AWAB en de BPFNA de baptistentheologie een rol in de wijze waarop zij zich inzetten voor homo-acceptatie. Hoe verbinden zij de baptistentheologie aan homo-acceptatie? In het vervolg van deze studie zal ik daarom ingaan op de specifieke kenmerken van de baptistentheologie.

Hoofdstuk 2 Theologie op een baptistenmanier

Aan het eind van hoofdstuk één concludeerde ik dat de SBC en de ABC/USA homoseksualiteit vanuit een meer restrictief perspectief benaderen. Dat wil zeggen dat zij van mening zijn dat de bijbel homoseksualiteit duidelijk verbiedt als zondig en tegennatuurlijk, waardoor uit zorg voor de zuiverheid van de gemeente er beperkingen gesteld moeten worden aan deelname van homoseksuelen aan het gemeentelven. De Alliance of Baptists, de AWAB en de BPFNA benaderen homoseksualiteit vanuit een meer inclusief perspectief en zetten de bijbel en de eigen baptistentheologie in voor gelijkwaardige participatie van homoseksuelen in de gemeente. Dat roept de vraag op: waaruit bestaat de eigen baptistentheologie? Wat zijn de kenmerken van een baptistentheologie? In dit tweede hoofdstuk wil ik daarom ingaan op de baptistentheologie. Daartoe zal ik allereerst een aantal historische en theologische wortels van het baptisme ontwarren. Deze wortels zijn echter niet eenduidig en het debat over de wortels van het baptisme gaat nog steeds door. Omdat deze studie het debat over homoseksualiteit binnen het Amerikaans baptisme als aanleiding heeft, zal ik daarom vooral ingaan op het Engelse baptisme. Het waren vooral de Engelse baptisten die uitweken naar de 'New World' vanwege de vervolging die zij ondervonden in hun eigen land. In de tweede paragraaf van dit hoofdstuk zal ik ingaan op de gemeente in baptistenperspectief: wat kenmerkt de gemeente volgens baptisten? De baptistentheoloog James McClendon speelt in dit hoofdstuk een belangrijke rol, omdat ik vooral zijn systematische theologie inzet wanneer ik kijk naar de theologievorming binnen de baptistengemeente. Aan het eind van dit hoofdstuk zal ik ingaan op enkele spannende vragen die de kenmerken van de baptistentheologie, met name als het gaat om de ecclesiologie, oproepen als het gaat om de vraag welke plaats homoseksuelen in de gemeente mogen innemen.

2.1 Historisch-theologische wortels en ontwikkelingen van het Amerikaans baptisme

In de literatuur worden vooral de Engelse puriteinen en separatisten genoemd als het gaat om de oorsprong van het baptisme in Amerika. De bijdrage van het anabaptisme aan de vorming van de baptistentheologie wordt veelal achterwege gelaten.³⁵ In deze eerste paragraaf zal ik zeer beknopt ingaan op enkele bewegingen die aan de basis liggen van het ontstaan en de ontwikkeling van het baptisme, waarbij ik vooral aandacht wil besteden aan de theologische erfenis van deze bewegingen.

³⁵ Garrett, James Leo, *Baptist Theology: A four-century study*, Macon: Mercer University Press 2009, 9.

2.1.1 De Radicale Reformatie en het anabaptisme

Het baptisme heeft haar wortels in bewegingen binnen de Reformatie en de Radicale Reformatie. De Radicale Reformatie uitte zich in het ontstaan van allerlei bewegingen op verschillende plaatsen in Europa. Een aantal van deze bewegingen wordt samengebracht onder de noemer ‘anabaptisme’.³⁶ Het anabaptisme hield zich vooral bezig met het sacrament van de doop en het wezen van de kerk. Waar de grote reformatoren als Luther en Calvijn een zuivering van de bestaande kerk voor ogen hadden, waren het vooral de radicale reformatoren die een volstrekt nieuwe kerk voor ogen hadden, namelijk het herstel van de gemeente zoals die in de apostolische tijd volgens hen gefunctioneerd moet hebben.³⁷ Zo ontstond in het Zürich van Zwingli het anabaptisme toen de vroegere collega’s van Zwingli, Conrad Grebel en Felix Manz, de volwassendoop uit gingen voeren.³⁸ De verwerping van de kinderdoop en het instellen van de doop op belijdenis gaf hen de naam ‘wederdopers’, hoewel zijzelf de doop op belijdenis niet zagen als een wederdoop omdat de kinderdoop door hen als doop ontkend werd. De afwijzing van de bestaande kerk en het streven naar een nieuwe, ware kerk zorgden voor weerstand, vervolging en bedreiging van de eerste anabaptisten door de overheid. De beginselen van het anabaptisme werden voor het eerst vastgelegd in 1527 in Zwitserland wat bekend werd als de ‘Schleitheim Confession’. Deze confessie bestond uit zeven artikelen over de doop, de ban, het breken van het brood, afwending van het kwaad, voorgangers in de kerk, het zwaard en de eed.³⁹ Anabaptisten kenmerkten zich: 1) als een gemeenschap waarin lekenpredikers actief waren; 2) door een sobere levensstijl; 3) door de gerichtheid op zuiverheid en 4) door het pacifisme. De baptistentheoloog Garrett⁴⁰ zoekt in zijn boek *Baptist Theology* (2009) welke specifieke elementen van de anabaptistische leer en welke separatistische leerstellingen de Engelse baptisten hebben beïnvloed.⁴¹ Wat betreft de specifieke elementen van de anabaptistische leer verwijst Garrett naar de twee mennonitische confessies van 1580 (‘The Waterland Confession’) en 1632 (‘Dordrecht Confession’). Een aantal elementen van deze confessies werd door de Engelse baptisten verworpen, maar zij onderschreven: de doop op belijdenis als constitutie van de kerk; het belang van de

³⁶ Onder deze bewegingen vallen onder andere: de ‘broeders’ in Zwitserland en Zuid-Duitsland, de mennonieten, de hutteren.

³⁷ Hierbij wordt uitgegaan van de vooronderstelling dat het Nieuwe Testament een eenduidig beeld geeft van de gemeente in de apostolische tijd. Mijn inziens is deze vooronderstelling zeer discutabel.

³⁸ Dowley, Tim (red.), *Handboek van De geschiedenis van het Christendom*, Den Haag: Voorhoeve 1979, 379.

³⁹ Global Anabaptist Mennonite Encyclopedia Online <http://www.gameo.org/encyclopedia/contents/S345.html>

⁴⁰ Dr. James Leo Garrett Jr. (1925) is een vooraanstaande professor Theologie emeritus aan het Southwestern Baptist Theological Seminary in Forth Worth, Texas. Daarnaast was hij werkzaam als (interim) pastor van verschillende baptistengemeenten.

⁴¹ Garrett, James Leo, *Baptist Theology: A four-century study*, Macon: Mercer University Press 2009, 13.

kerkelijke tucht voor de ware kerk; het hoger achten van de autoriteit van het Nieuwe Testament boven het Oude Testament vooral voor wat betreft de ecclesiologie; het pleidooi voor godsdienstvrijheid voor alle mensen en het afzien van vervolging.⁴²

2.1.2 Het vroege Engelse baptisme

In Engeland werden de mensen die de kerk meer wilden zuiveren dan de regering wenselijk achtte, 'puriteinen' genoemd. Onder koningin Elizabeth (1558-1603) streefden deze puriteinen vooral naar een zuivering binnen de bestaande kerk. Koning Jacobus I volgde koningin Elizabeth op en stelde zich strenger op tegen de puriteinen. Het grootste deel van de puriteinse beweging bleef binnen de Engelse Kerk. Een kleiner deel, de separatisten, scheidde zich af onder leiding van Robert Browne⁴³ (± 1550-1633) en Robert Harrison (gestorven ± 1585). Zij vormden in 1581 een onafhankelijke congregatie in Norwich.⁴⁴ De Engelse regering zette de separatisten steeds meer onder druk, waardoor een aantal van hen uitweek naar Nederland, onder wie John Smyth (gestorven 1612) en Thomas Helwys (±1550 - ±1616).⁴⁵ Als separatisten vormden zij een gemeenschap van gelovigen op basis van een persoonlijke geloofsbelijdenis, de doop en het verbond, dat zij met God en met elkaar sloten. Theologisch stonden deze separatisten in de lijn van de Nederlandse theoloog Arminius: ze geloofden dat Christus gestorven was voor de hele wereld en niet slechts voor een uitverkozen groep.⁴⁶ Dit geloof in algemene verzoening betekende dat ieder mens in potentie dit heil kan verkrijgen op basis van een vrije keus. Zij werden daarom ook wel aangeduid als de 'General Baptist' of 'Free will Baptists'.

Hoewel de baptisten in Engeland te maken hadden met vervolging en gevangenschap door de overheid, groeide hun aantal in de 17^e eeuw. Er ontstonden ook veel nieuwe separatistische congregaties in London die theologisch meer in de lijn van Calvijns bijbelopvattingen dachten. Zij werden vooral bekend als de 'Particular Baptists' omdat zij geloofden dat Christus gestorven was voor een door God bij aanvang van de schepping geselecteerde groep mensen. Vanaf 1640

⁴² Garrett, James Leo, *Baptist Theology: A four-century study*, Macon: Mercer University Press 2009, 13.

⁴³ Robert Browne was één van de eerste separatisten die de scheiding van de Church of England en de vrijheid van staatscontrole voorstonden. Zijn volgelingen werden Brownisten genoemd.

⁴⁴ Dowley, Tim (red.), *Handboek van De geschiedenis van het Christendom*, Den Haag: Voorhoeve 1979, 388-389.

⁴⁵ John Smyth wordt, samen met Thomas Helwys, beschouwd als de grondlegger van het Engelse baptisme. Thomas Helwys zette zich in voor de scheiding van kerk en staat zodat religieuze gewetensvrijheid gewaarborgd kon worden. Hij stierf in de gevangenis als gevolg van vervolging van protestants andersdenkenden onder koning James I.

⁴⁶ Leonard, Bill J., *Baptists in America*, New York: Columbia University Press 2005, 8.

bestonden er in Engeland dus diverse baptistengroepen, die qua praktijken veel gemeenschappelijk hadden, maar theologisch sterk verschilden.⁴⁷ Wat betreft de separatistische leerstellingen die door alle Engelse baptisten werden onderschreven noemt Garrett: de zondigheid van de mens na Adam; de bijbel als maatstaf voor het geloof en de levenspraktijk; het koninklijk priesterschap van alle gelovigen en de congregationalistische bestuursvorm.⁴⁸

2.1.3 Het begin van het baptisme in Amerika

Vanuit Europa, waar ze vooral te maken kregen met vervolging, vertrokken de separatisten en puriteinen naar Amerika. Zij werden wel de Pilgrim Fathers genoemd, die naar de Nieuwe Wereld trokken om daar een nieuw leven in religieuze vrijheid te kunnen beginnen. De ijver voor religieuze vrijheid en tolerantie werd één van de kenmerken van het baptisme. De theoloog Roger Williams⁴⁹ (1603? – 1683), die eveneens vanuit Engeland naar Amerika was geëmigreerd, is nauw verbonden aan het begin van het baptisme in Amerika. Al gauw kwam Roger Williams in conflict met de heersende religieuze orde die weigerde de religieuze vrijheid ook te laten gelden voor koloniale sekten. Roger Williams ging daarbij zo ver dat hij van mening was dat de oorspronkelijke Amerikanen de eigenlijke bezitters van het land waren en zij daarom recht hadden op een compensatie. Ook stelde hij dat alleen God de rechter over het geweten was en dat daarom elk mens individueel verantwoordelijk was voor de religieuze beslissingen die hij nam. Deze ideeën leidden tot de verbanning van Roger Williams in 1635. Een jaar later kocht hij land van de Narragansett indianen en stichtte hij de Providence Plantation als *'a shelter for persons distressed of conscience'*.⁵⁰ In 1638 stichtte hij hier de eerste baptistenkerk van Amerika. Al snel na het stichten van de eerste baptistengemeente, worden er ook op andere plaatsen baptistengemeenten gesticht. In Engeland kenmerkte theologische diversiteit het baptisme. In Amerika is dat vrij snel ook het geval. Ook in Amerika lopen de lijnen vanaf het begin tussen General Baptists enerzijds en Particular Baptists anderzijds. In de 19^e eeuw deed zich een nieuwe theologische strijd voor binnen het protestantisme in de Verenigde Staten, ook wel de 'Modernist-Fundamentalist controversy' genoemd. Deze theologische strijd had vooral te maken met nieuwe ontwikkelingen in onderwijs, filosofie, theologie, psychologie en natuurwetenschap. Deze controverse tussen liberalen en conservatieven ging niet aan het baptisme voorbij. Gedurende de twintigste eeuw vonden er vele scheidingen binnen het

⁴⁷ Leonard, Bill J., *Baptists in America*, New York: Columbia University Press 2005, 10.

⁴⁸ Garrett, James Leo, *Baptist Theology: A four-century study*, Macon: Mercer University Press 2009, 19-21.

⁴⁹ Roger Williams was de stichter van de kolonie Rhode Island en zette zich in voor religieuze vrijheid. Het bekendste boek dat hij hierover schreef was *The Bloody Tenent of Persecution* (1644).

⁵⁰ Garrett, James Leo, *Baptist Theology: A four-century study*, Macon: Mercer University Press 2009, 14.

baptisme plaats die gerelateerd waren aan de debatten over de positie van de vrouw in de kerk (voorgangersschap), (homo)seksualiteit en het gezin.⁵¹

Ondanks de theologische verschillen tussen liberale en conservatieve baptisten, is er een aantal gemeenschappelijke standpunten aan te wijzen zoals de nadruk op religieuze (gewetensvrijheid), de doop op belijdenis, de gemeenschap van gelovigen samengevoegd door het verbond met God en met elkaar, de Bijbel als maatstaf voor geloof en leven, het priesterschap van de gelovigen, de discipline of tucht, en de congregatieve autonomie. De congregatie ontvangt haar autoriteit rechtstreeks van Christus. Ondanks deze nadruk op de autonomie van de lokale gemeente, ontstond er een soort van bovencongregatieve orgaan in de vorm van 'associations'. Bij controversiële onderwerpen en vraagstukken, kon de 'association' bemiddelen of advies geven. De lokale gemeente was echter nooit verplicht om de richtlijnen van de 'association' strikt op te volgen.⁵²

2.2 De gemeente in baptistenperspectief

Het verschil tussen het baptisme en andere protestantse bewegingen, ligt niet zozeer in theologische leerstellingen, maar vooral in de opvattingen over de rol en de aard van de gemeente. Veel kenmerken van een baptistengemeente zijn hierboven al genoemd, maar voor het verdere betoog van deze scriptie wil ik hier dieper ingaan op zes specifieke kenmerken van een baptistengemeente. Deze zes kenmerken ontleen ik aan de systematische theoloog Stephen R. Holmes.⁵³

2.2.1 Doop door onderdompeling op belijdenis

In de lijn van het anabaptisme, zochten de eerste baptisten in het streven om zo dicht mogelijk bij het Nieuwe Testament te blijven naar het herstel van de apostolische gemeente. In hun lezing van het Nieuwe Testament kwamen ze tot de overtuiging dat de dooppraktijk gericht is op gelovigen. Zo kwamen zij ertoe om gelovigen op hun belijdenis te dopen door onderdompeling. Door deze doop kreeg iemand toegang tot het christelijke leven door het oude, zondige leven achter zich te laten. De doop vormt zo een overgangsrитуeel. Omdat de doop plaatsvindt op persoonlijk geloof, is de doop een vrijwillige stap. Om die reden noemt de theoloog Stephen R. Holmes de doop op belijdenis ook

⁵¹ Leonard, Bill J., *Baptists in America*, New York: Columbia University Press 2005, 64.

⁵² Idem, 12.

⁵³ Dr. Stephen R. Holmes werkt aan de University of St. Andrews en verricht veel studie naar evangelicaal Christendom en baptistentheologie.

wel *'an expression of this intensely individualist strain within Baptist theology'*.⁵⁴ Deze geloofsdoop was direct ook de formele verbondssluiting tussen de gedoopte en de gemeenschap van gelovigen. Henk Bakker⁵⁵ spreekt daarom van de doop als een 'initiatierite'⁵⁶: de doop symboliseert het toegevoegd worden aan het lichaam van Christus. Het christelijk leven wordt zichtbaar in het leven van de christelijke gemeente. De dopeling sprak met zijn doop uit dat hij de weg van Christus ging en daarbij door de gemeente gesteund wilde worden. Door het principe van de tucht helpen gemeenteleden elkaar om samen die weg te blijven gaan.

2.2.2 Het autonomie van de plaatselijke gemeente

In hetzelfde streven naar het herstel van de apostolische gemeente, kwamen de baptisten in hun lezing tot de conclusie dat er in het Nieuwe Testament maar één organisatievorm van gemeente-zijn gevonden kon worden, te weten die van de lokale gemeenschap. Hoewel al vroeg in de geschiedenis van het baptisme gemeenten met elkaar contact zochten in de zogenoemde 'associations', waren zulke organen nooit bedoeld als machtsstructuur over de lokale gemeenschappen. Het autonomie van de plaatselijke gemeente betekent daarom ook dat geen enkel besluit dat door een denominatie gemaakt wordt, leerstellige of ethische beslissingen voor de plaatselijke gemeente tot gevolg hoeft te hebben. Dit betekent echter niet dat baptisten niet geloven in de eenheid van de kerk.⁵⁷ De lokale gemeente is een heilige gemeenschap, niet omdat ze in ethisch opzicht een perfect leven leidt, maar omdat het een apart gestelde gemeenschap van God is. In elk van deze apart gestelde gemeenschappen laat Christus zich vinden.

2.2.3 Congregationeel kerkbestuur

Het bestuur van de lokale gemeente ligt bij de leden die bij elkaar komen in de geest van Christus.⁵⁸ Christus wordt op basis van het Nieuwe Testament gezien als het hoofd van de gemeenschap. Baptisten hebben zich altijd verzet tegen het aanstellen van een leider, zoals een bisschop, of een groep van leiders over de gemeente. Alle leden van de gemeenschap worden verantwoordelijk gesteld voor het onderscheiden van de geest van Christus voor de hele gemeente. Dit hangt nauw

⁵⁴ Holmes, Stephen R, *Baptist Theology*, New York: T&T Clark 2012, 95.

⁵⁵ Prof. Dr. Henk Bakker (1960) doceert aan de Christelijke Hogeschool Ede, aan het Center of Evangelical and Reformation Theology (VU) en aan het Baptisten Seminarium. Daarnaast is hij bijzonder hoogleraar aan de VU op de leerstoel Geschiedenis, Identiteit en Theologie van het Baptisme.

⁵⁶ Bakker, Henk, *De weg van het wassende water*, Zoetermeer: Boekencentrum 2008, 105.

⁵⁷ Holmes, Stephen R, *Baptist Theology*, New York: T&T Clark 2012, 98.

⁵⁸ Idem, 98.

samen met de overtuiging dat Christus zich direct bezig houdt met elke individuele gelovige (zie de alinea over de doop op belijdenis). Binnen de gemeenschap wordt de intrinsieke waarde van elk lid hiermee erkend. Tegelijk roept het de spannende vraag op hoe de geest van Christus onderscheiden wordt in de gemeentevergadering. Het gevaar dat in deze democratische wijze van bestuur verscholen ligt, is dat leden van de gemeenschap vooral hun eigen voorkeuren en verlangens naar voren brengen. Wat hierin een mogelijke oplossing kan bieden, is wat Holmes eerder in zijn boek de *'covenanting community'* noemt. In de 17^e-eeuwse theologie werd veel geschreven over het verbond. De eerste baptistengemeenten werden vaak gevormd door een formele verbondssluiting tussen de leden.⁵⁹ Dit verbond werd gezien als van centraal belang voor de identiteit van de gemeenschap omdat het deel uitmaakt van Gods verbond ter verlossing van de mens. Het congregationele kerkbestuur van de baptistengemeenten is ook gegrond in de overtuiging van het koninklijk priesterschap van alle gelovigen. Hiermee functioneert de gemeente als een hermeneutische gemeenschap waarin van elk gemeentelid verwacht wordt dat hij/zij deelneemt aan de interpretatie van de Schrift.⁶⁰

2.2.4 Het woord van God; de geest van God

Bij de hierboven genoemde kenmerken van de gemeente in baptistenperspectief, namelijk 1) de doop door onderdompeling op belijdenis; 2) het autonomie van de plaatselijke gemeente en 3) het congregationele kerkbestuur, is verschillende keren naar voren gekomen dat de Bijbel een centrale rol speelt. Net als in andere protestantse kerken, staat de prediking centraal in de samenkomst van de gemeenschap. In de samenkomst is er tevens een hoge verwachting ten aanzien van het werk van de Heilige Geest. De lokale gemeente is, zoals al opgemerkt, onder direct bestuur van Christus. De wil van Christus kan door de gemeenschap gekend worden door gezamenlijke reflectie op het woord van God, geleid door de inspiratie van de Heilige Geest.⁶¹ De geest van Christus wordt door de Heilige Geest gegeven aan álle leden van de bijeengekomen gemeenschap. Het idee dat de bijbel de richtlijnen voor het constitueren van een ware kerk bevatte, leidde er toe dat het letterlijk lezen van de bijbel vaak de enige manier van lezen was. Tussen 1790 en 1860 raakten de noordelijke en zuidelijke baptisten in Amerika echter in debat over de wijze waarop de bijbel gelezen moest worden. Zowel de noordelijke als de zuidelijke baptisten probeerden om vanuit de bijbel hun

⁵⁹ Holmes, Stephen R, *Baptist Theology*, New York: T&T Clark 2012, 5.

⁶⁰ Packull, Werner O., 'An introduction to Anabaptist theology' in D. Bagchi (red.), *The Cambridge Companion to Reformation Theology*, Cambridge: Cambridge University Press 2004, 200.

⁶¹ Holmes, Stephen R, *Baptist Theology*, New York: T&T Clark 2012, 110.

tegengestelde visie op slavernij te ondersteunen. Juist ook in de ontwikkeling van de 'black baptist identity' speelde de bijbel een cruciale rol. Vanaf 1840 vormt de bijbel steeds meer ook een bron van controverse binnen het Amerikaans baptisme, vooral wanneer het ethische onderwerpen betreft.

2.2.5 *Leiderschap binnen de kerk*

De autoriteit over de gemeente ligt bij Christus. De interpretatie van deze autoriteit van Christus ligt bij alle leden van de lokale gemeente. Door middel van de doop op belijdenis heeft elk individueel lid zich verbonden aan de dienst aan Christus in de gemeente en de wereld. Wanneer iemand een speciale bediening in de gemeente krijgt, als bijvoorbeeld ouderling, wordt hij of zij niet gezien als iemand die specialer aan de dienst van Christus is verbonden. In zijn uitwerking van dit kenmerk wijst Holmes er op dat elke theologische opvatting over de kerk waarin mannelijk leiderschap als normatief naar voren wordt gebracht, door baptisten niet geaccepteerd kan worden, omdat het berust op een fundamentele afwijzing van de eigen traditie waarin de gemeente van het Nieuwe Testament - waarin vrouwen ook bedieningen vervulden - als model geldt en men uitgaat van de overtuiging dat elk lid zich op belijdenis aan de dienst aan Christus verbonden heeft.⁶²

2.2.6 *Religieuze (gewetens)vrijheid*

Het recht op de religieuze (gewetens)vrijheid van elke gelovige, en de daarbij horende plicht van tolerantie voor elke politieke autoriteit, is vanaf het begin een kenmerk geweest van de baptistenbeweging. De nadruk op deze vorm van vrijheid is al uiteengezet in het voorgaande toen er gesproken werd over John Smith, Thomas Helwys en Roger Williams. De naam van Isaac Backus (1724-1806) kan aan dit rijtje worden toegevoegd. Hij was een belangrijke baptistenpredikant ten tijde van de Amerikaanse Revolutie (1775-1783). Voor hem betekende gewetensvrijheid de heilige plicht van het zoeken naar de wil van God in de bijbel en het heilige recht om op te volgen van wat men in de bijbel vindt, zonder inmenging van of oplegging door anderen.⁶³ Het recht op gewetensvrijheid binnen het baptisme heeft haar theologische basis wederom in de opvatting dat Christus zich direct verbindt aan de individuele gelovige zonder tussenkomst van een andere autoriteit.⁶⁴ Deze nadruk op religieuze vrijheid beoogde in de eerste plaats een radicale scheiding tussen kerk en staat. Holmes wijst er op dat een dergelijke overtuiging ten aanzien van

⁶² Holmes, Stephen R, *Baptist Theology*, New York: T&T Clark 2012, 110-118.

⁶³ Idem, 128.

⁶⁴ '...and religion is a concern between God and the soul with which no human authority can intermeddle.' Backus, William Henry, *The Baptists*, Westport: Greenwood Press 1988, 97.

gewetensvrijheid geworteld is in een verreikende waardigheid van elk persoon. Waar de non-conformisten in Engeland te maken kregen met vervolging en hun religieuze onderkomen in onder andere de V.S. gingen zoeken, werd religieuze vrijheid een belangrijke pijler in de Amerikaanse samenleving. Maar naar mate de tijd verstreek, werd deze religieuze vrijheid volgens de theoloog Brackney⁶⁵ vooral een middel om een christelijk Amerika te creëren en, middels de opkomst van zendingsorganisaties, tevens andere christelijke naties.⁶⁶ Religieuze gewetensvrijheid beoogde allereerst religie zonder inmenging van (staatskundige) autoriteiten. Maar in hoeverre geldt het principe van religieuze gewetensvrijheid ook binnen een plaatselijke gemeente?

2.3 De gemeente als basis voor de theologie

Vanwege de diversiteit waar vrijwel vanaf het begin van het baptisme sprake is, is het misschien niet eens zo eenvoudig om te spreken van een baptistenidentiteit. Parush R. Parushev⁶⁷ wees er in zijn lezing tijdens het symposium van 400 jaar baptisme op, dat het baptisme sterke familieovereenkomsten heeft met andere groepen die in het voetspoor van de (radicale) reformatie staan. Daardoor heeft het baptisme veel theologische doctrines, zoals het sola scriptura en sola fide, maar ook het praktiseren van slechts twee sacramenten: doop en de maaltijd van de Heer, gemeen met andere protestantse groeperingen die uit de reformatie voortkwamen. 'Baptist' staat daarom volgens de bekende baptistentheoloog James McClendon Jr.⁶⁸ voor een specifieke benadering van geloof en leven die geworteld is in de Radicale Reformatie, maar die in een breed spectrum van groepen en gemeenten aan de orde komt.⁶⁹ Hij spreekt ook wel van 'het baptisme met een kleine 'b'' als het gaat om dat brede spectrum van groepen en gemeenten die in praktijk overeenkomen met 'het baptisme met een grote 'B'' waar McClendon de groep mee bedoelt die zich aanduidt als Baptist. Wat betreft de theologie van het baptisme met een grote 'B' merkt McClendon op dat het geen geschiedenis heeft van academische theologievorming. McClendon verstaat theologie als '*... the discovery, understanding or interpretation, and transformation of the convictions of a convictional*

⁶⁵ Prof. Dr. Brackney (1948) publiceerde talrijke boeken en artikelen over de radicale reformatie en het baptisme.

⁶⁶ Backus, William Henry, *The Baptists*, Westport: Greenwood Press 1988, 100-101.

⁶⁷ Dr. Parush R. Parushev is rector van het International Baptist Theological Seminary te Praag.

⁶⁸ Dr. James McClendon Jr. (1924-2000) was als systematisch theoloog verbonden aan Fuller Theological Seminary in Pasadena (California). Hij geldt als een vernieuwende, uitdagende theoloog binnen het baptisme en krijgt steeds meer bekendheid in West-Europa. In zijn systematische theologie plaatste hij uitdrukkelijk de ethiek vooraan en benaderde hij de gemeente als 'a narrative community'.

⁶⁹ Erwich, *De ecclesiologie van James McClendon jr.*,

http://www.erwich.eu/admin/file_uploader2/bestanden/Baptisten%20ecclesiologie%20met%20een%20kleine%20bc0998.pdf (12-10-2012)

community, including the discovery and critical revision of their relation to one another and to whatever else there is.⁷⁰ In zijn benadering koppelt McClendon theologie rechtstreeks aan de gemeente. Omdat de eerste anabaptistische en separatistische bewegingen moeite hadden om te overleven vanwege de weerstand vanuit de overheid, was er volgens McClendon weinig tijd en ruimte voor theologische reflectie.

Het terugkerende kenmerk van het baptisme is de nadruk op de plaatselijke gemeente. Reflectie op het evangelie is daarmee vooral iets wat tot die specifieke gemeente behoort. McClendon spreekt daarom ook wel over een baptistentheologie als ‘folk theology’. De plaatselijke gemeente bestaat uit gelovigen die samen de bijbel lezen en interpreteren in hun eigen specifieke context. Deze overtuiging was er al vanaf het begin, toen in 1612 de General Baptists in Amsterdam verklaarden: *‘That as one congregation hath CHRIST, so hath all. 2.cor.10.7 and that the Word of GOD cometh not out from any one, neither to any one congregation in particular. I.Cor. 14. 36 But onto every particular Church, as it doth unto all the World. Coll.1.5.6 And therefore no church ought not challenge any prerogative over any other.*⁷¹ De plaatselijke gemeente is als ‘narratieve gemeenschap’ dan ook de basis van de systematische theologie. Volgens McClendon zijn mensen ‘story-engaged’: ervaring, belijdenis en de verhalen van de gemeenschap vormen de theologie. Zo theologiseert hij vooral vanuit de narratieve theologie. Holmes ziet de baptistentheologie als sterk gericht op de ecclesiologie.⁷² Hij wijst vooral op de spanning tussen enerzijds de nadruk op de individuele gelovige en anderzijds de nadruk op de lokale gemeenschap. De nadruk op de individuele gelovige gaat uit van de theologische opvatting dat God direct in contact staat met de gelovige en alleen Christus het recht heeft een beroep te doen op het geweten van het individu waardoor het individu zelf verantwoordelijk is voor de eigen religieuze beslissingen en praktijken. De nadruk op de lokale gemeenschap gaat uit van de theologische opvatting dat Christus heerst over de gemeente en als dusdanig direct ervaren kan worden in elke gemeente. De gemeente is, wanneer zij samenkomt, afhankelijk van de leiding van de Heilige Geest om de oproep van Christus aan de gemeente te horen.

2.4 Spannende vragen

De hierboven genoemde kenmerken van een baptistentheologie en de wijze waarop theologievorming plaatsvindt binnen een baptistengemeente, roepen spannende vragen op ten

⁷⁰ McClendon, James, *Ethics: Systematic Theology*, Nashville: Abingdon Press 2002, 23.

⁷¹ Lumpkin, William L., *Baptist Confessions of Faith*, Valley Forge: Judson, 1974, 16.

⁷² Holmes, Stephen R, *Baptist Theology*, New York: T&T Clark 2012, 6.

aan zien van het centrale thema van mijn scriptie: homoseksualiteit. Deze spannende vragen concentreren zich op enkele kenmerken die op gespannen voet met elkaar lijken te staan vanwege enerzijds de nadruk die de baptisten leggen op het individu (priesterschap van alle gelovigen, gewetensvrijheid) en anderzijds de nadruk op de plaatselijke gemeenschap (congregationeel kerkbestuur, autonomie plaatselijke gemeente). Twee spanningspunten zal ik nu nader uitwerken.

2.4.1 Elke lezing telt?

Wanneer de gemeente de vindplaats is van een baptistentheologie, betekent dat deze theologie altijd contextueel is. Een baptistentheologie heeft concreet gemeenschappelijke geloofsovertuigingen en geloofservaringen als uitgangspunt. McClendon spreekt ook wel over de theologie die 'in het midden van de dingen' begint, waarmee hij bedoelt te zeggen dat het gekoppeld is aan de specifieke dagelijkse levenspraktijk. De christelijke leer wordt in de lokale gemeenschap gepraktiseerd. Het is in deze gemeenschap waar men de 'New Way', waar McClendon de nieuwe levensstijl in Christus (discipelschap) mee bedoelt, leert uit te leven. De gemeente staat in het licht van de eschatologie, dat wil zeggen, zij biedt zicht op de vervulling die gaat komen maar er nog maar ten dele is. Voor McClendon ligt de nadruk in de gemeente sterk op de oefening in discipelschap. Hij laat daarom zijn systematische theologie beginnen met het deel 'Ethics' om vervolgens van het geleefde geloof de beweging naar het beleden geloof ('Doctrine') te maken. In het geleefde geloof speelt het eigen verhaal en het verhaal van de Schrift de rol. Behalve contextueel, is de theologie die de gemeente als basis heeft daarom volgens McClendon ook 'narrative-based'. Het eigen verhaal wordt binnen het verhaal van de Schrift gebracht, wanneer de gemeente samen de Schrift leest en interpreteert in relatie tot het leven van elke dag. Naast contextueel, is de theologie daarom ook pluralistisch in de verschillende lezingen en interpretaties die er kunnen zijn binnen een gemeente wanneer zij gezamenlijk de Schrift leest. Deze benadering van McClendon is vooral interessant wanneer we kijken naar het hoofdonderwerp van deze scriptie, namelijk het debat over homoseksualiteit en de concrete vraag naar welke plaats homoseksuelen in de gemeente mogen innemen. Wanneer een homoseksueel gemeentelid zijn of haar ervaringen meebrengt in het verhaal, lezing en interpretatie van de Schrift, en er ontstaat verschil in interpretatie, is de spannende vraag wat de concreet gemeenschappelijke geloofsovertuigingen zijn die doorslaggevend zijn in de ethische vraag hoe om te gaan met homoseksualiteit binnen de gemeente. Het principe van de religieuze gewetensvrijheid is hier direct aan te koppelen: geldt dit principe ook binnen de gemeente?

2.4.2 Tucht en vrijheid

Een ander punt van spanning ligt tussen de nadruk op tucht en de vrijheid. Kan er in een gemeente nog ruimte zijn voor disciplinerende maatregelen, als de theologische basis van gemeenschap draait om het persoonlijke verbond tussen God en de individuele, op belijdenis gedoopte gelovige die onderdeel uitmaakt van een hermeneutische gemeenschap waarmee hij tot conclusies komt, die afwijken van de gemeenschap?

Hoewel Holmes de nadruk op discipline en tucht in het streven naar een zuivere kerk niet als kenmerk van de gemeente in baptistenperspectief noemt, wil ik hier wel de spannende vraag oproepen hoe zich dat (het kenmerk van discipline en tucht) verhoudt tot de nadruk op deze religieuze (gewetens)vrijheid. Andere baptistentheologen brengen de tucht wel naar voren als een centrale dimensie binnen het baptisme. Zo schrijft Henk Bakker dat de aandacht voor de gemeentelijke tucht een uiting was van de gehoorzaamheid aan de Schrift.⁷³ De Bergrede en het achttiende hoofdstuk van Mattheus golden volgens Bakker als centraal leerstuk binnen het baptisme. Hij wijst erop dat het bij de gemeentetucht vooral ging om de oefening in eindeloze vergeving en mededogen. Al vanaf het ontstaan van het anabaptisme was er echter onenigheid over de toepassing van de tuchtmaatregel. Hoofdvraag hierbij was hoe rigoureuze de maatregel toegepast moest worden. In 1555 leidde dit tot een scheuring onder de volgelingen van Menno Simons en het ontstaan van de Waterlandercongregatie, waar later de benaming ‘doopsgezinden’ ontstond.⁷⁴ De Waterlander gemeenschap nam hen die door tucht waren uitgebannen gastvrij op. In de uitgave ‘Tucht en vrijheid in de gemeente’ van de baptistentheoloog Yme Horjus⁷⁵ wordt het hanteren van de tucht in de gemeente in verband gebracht met het Nieuw Testamentische beeld van de gemeente als bruid van Christus. De tucht dient daarbij om de gemeente zuiver te houden binnen de invloedssfeer van het Koninkrijk van God. De vraag die hij vervolgens stelt is welke opvattingen of gedragingen in aanmerking komen voor de tucht. Hij legt de vinger op de spanning: *‘Welke houding, gedachten en uitspraken zijn censurabel? Welke houding, gedachten en uitspraken mag men rekenen tot de vrijheid van geweten van elke gelovig individu afzonderlijk?’*⁷⁶ Horjus wijst erop dat onze beoordelingen tijd- en cultuurgebonden zijn: *‘Wij beleggen geen gemeentevergadering meer voor een stel dat voorechtelijke geslachtsgemeenschap heeft gehad. Toch heeft men toen zó gemeend de bijbelse*

⁷³ Bakker, Henk, *De weg van het wassende water*, Zoetermeer: Boekencentrum 2008, 196.

⁷⁴ Idem, 203.

⁷⁵ *Drs. Yme Horjus is voorganger in de Baptistengemeente Ede - de Kei. Momenteel werkt hij aan een proefschrift over tucht in de gemeente.*

⁷⁶ Yme Horjus, *Tucht en vrijheid in de gemeente*, publicatie van de Unie van Baptisten 1990, 7.

gegevens te verstaan.⁷⁷ Dit roept meteen vragen op naar de tijd- en cultuurgebondenheid van tuchtmaatregelen die opgelegd worden bij homoseksualiteit. Waarom zou voorechtelijke geslachtsgemeenschap niet meer reden zijn voor tucht, en homoseksualiteit wel? Horjus laat het cruciale moment van uitoefening van tucht vallen bij verschil in opvattingen die afbreuk doen aan het getuigenis van Jezus Christus. Hij vergelijkt de gemeente met het beeld van de bloementuin, waar verschillende bloemen groeien. Pluriformiteit is een gegeven in de gemeente van Christus. Het is de dialoog die de verscheidenheid ten dienste stelt van het geheel. Gelovigen moeten met elkaar in gesprek over de gestalte die zij aan hun christen-zijn geven. Leidinggevend in deze dialoog is volgens Horjus de schriftopvattingen die de ruimte voor het onderlinge gesprek bepalen. De gemeente moet streven naar eenheid in het wezenlijke, en verscheidenheid in het bijkomstige. De spannende vragen worden zo verlegd: wat zijn de hoofdzaken en wat zijn de bijzaken? Welke schriftopvattingen zijn geldig en welke zijn niet geldig? En hoe worden ethische standpunten binnen een congregationeel kerkbestuur bepaald?

De spanning tussen kenmerken van baptistentheologie blijft bestaan. In het volgende hoofdstuk zal ik deze kenmerken verder van reflectie voorzien vanuit queertheologische perspectieven.

⁷⁷ Yme Horjus, *Tucht en vrijheid in de gemeente*, publicatie van de Unie van Baptisten 1990, 8.

Hoofdstuk 3 Een queertheologische reflectie op baptistentheologie

Mijn scriptie heeft als vertrekpunt de verdeeldheid en scheuring in het Amerikaans baptisme rondom de vraag hoe gemeenten zich moeten opstellen ten aanzien van homoseksuele leden. In hoofdstuk één werd duidelijk dat bij deze kwestie de SBC en de ABC een meer restrictief perspectief op homoseksualiteit binnen de gemeente hebben, terwijl de Alliance of Baptists, de AWAB en de BPFNA een inclusief perspectief hebben ten aanzien van homoseksualiteit. De indeling van Ted Grimsrud die ik in dit eerste hoofdstuk heb gebruikt, laat zien dat de hermeneutiek weliswaar een belangrijke rol speelt in de visie op homoseksualiteit, maar niet een allesbepalende invloed heeft. Zo is er zowel in het restrictieve als inclusieve standpunt, sprake van een bijbelgetrouwe en een historisch-kritische hermeneutiek. In dit derde hoofdstuk wil ik daarom de queertheorie inzetten als een nieuw theoretisch en theologisch perspectief waar vanuit men op deze controversen kan reflecteren.

In hoofdstuk twee heb ik onderzocht wat de kenmerken zijn van een baptistentheologie, omdat juist de Alliance of Baptists, de AWAB en de BPFNA een beroep doen op theologische kenmerken van het baptisme in hun streven naar inclusief gemeente-zijn. Hierbij kan gedacht worden aan de nadruk op het individu zoals dat blijkt uit de doop op belijdenis, het priesterschap van alle gelovigen, de religieuze gewetensvrijheid, de autonomie van de gemeente. In dit derde hoofdstuk wil ik een queertheologische reflectie geven op deze kenmerken van baptistenecclesiologie. Queertheologie vloeit onder andere voort uit homobevrijdingsbewegingen, waarbij gebruikmakend van bevrijdingstheologische concepten men specifiek keek naar de ervaringen van onderdrukking en discriminatie van hen die buiten de heteroseksuele – en gendernormen vallen. Zo problematiseert queertheologie de vraag ‘welke plaats mogen homoseksuelen in de gemeente innemen?’ omdat deze vraag uitgaat van de heteroseksuele norm. Vanuit de queertheologie wil ik ingaan op de vraag welke aanknopingspunten en uitdagingen gemaakt dan wel gesteld kunnen worden aan de baptistenecclesiologie. Allereerst zal ik ingaan op het ontstaan en de focus van de queertheologie. Vervolgens zal ik beknopt ingaan op de vraag hoe een queerecclesiologie er uit kan zien, waarbij ik vooral aandacht wil geven aan de cruciale rol die de doop hierin speelt. Vanuit de queertheologie wil ik vervolgens enkele kenmerken van de baptistenecclesiologie verkennen. Deze ecclesiologie is, zoals ik heb laten zien in hoofdstuk twee, sterk gericht op de eschatologie en relationeel bepaald (de gemeente als uitdrukking van Gods verbond en priesterschap van alle gelovigen). Ook vormt de

gemeente een gemeenschap van gelovigen die samen vanuit de eigen context de bijbel leest en interpreteert. Daarom wil ik in deze queertheologische reflectie op de baptistenecclesiologie vooral de nadruk leggen op de 1) eschatologische en relationele ecclesiologie en 2) contextuele en hermeneutische ecclesiologie.

3.1 Het ontstaan en de focus van queertheologie

AWAB gemeenten onderscheiden zich als gemeenten waarin homoseksuelen volledig geaccepteerd zijn en deel mogen nemen aan het gemeentelven. Het onderwerp homoseksualiteit brengt, evenals het onderwerp slavernij in de 18^e eeuw, zoveel strijd teweeg vanwege de relatie tussen homoseksualiteit en hermeneutiek. Binnen een geloofstraditie waar de bijbel als norm gezien wordt voor leer en leven, gaat de vraag hoe de bijbel gelezen en geïnterpreteerd moet worden vooraf aan de vraag naar hoe een gemeente zich dient te verhouden tot homoseksuele leden.

In hoofdstuk 1 is met de indeling van Ted Grimsrud echter duidelijk geworden dat het inclusieve perspectief niet direct leidt tot een meer liberale of progressieve hermeneutiek. De homobevrijdingsbeweging heeft vanaf de jaren 60, evenals vele andere bevrijdingsbewegingen als die van de burgerrechten en vrouwen, haar eigen invloed en impuls gegeven aan de theologische doordenking vanuit het perspectief van de homoseksueel in de vorm van homotheologie. Men ging op zoek naar een theologische interpretatie waarbij homoseksualiteit en christen-zijn met elkaar verenigd konden worden. Homotheologie richtte zich daarom vooral op bevrijding van de homoseksueel in een door heteroseksualiteit gedomineerde samenleving en kerk. Volgens Robert E. Goss⁷⁸ centreerde de homotheologie zich vooral rondom twee kwesties: 1) herinterpreteren van bijbelse teksten die gebruikt werden om homoseksualiteit te benaderen als zonde en 2) vanuit de psychologie homoseksualiteit benaderen als een aangeboren seksuele geaardheid.⁷⁹ Binnen de theologie claimden christelijke homo's hun eigen stem, in navolging van wat homo's deden in de samenleving waarin homoseksualiteit veelal gezien werd als een psychische aandoening. De strijd voor homo-emancipatie en –rechten vond vooral een basis in een essentialistische benadering van homoseksualiteit. Deze benadering gaat er van uit dat de seksuele oriëntatie van een persoon een objectief en transcultureel gegeven is. De lesbisch-feministische beweging ontwikkelde zich parallel aan de homobevrijdingsbeweging en bestond uit lesbische vrouwen die zich zowel gemarginaliseerd

⁷⁸ Dr. Robert E. Goss was als theoloog verbonden aan verschillende homo-organisaties zoals ACT UP, Queer Nation en DignityUSA. Hij heeft verschillende boeken geschreven op het gebied van queertheologie.

⁷⁹ Goss, Robert E., *Queering Christ: Beyond Jesus Acted Up*, Cleveland: Pilgrim Press 2002, 241.

voelden binnen de homo- als de vrouwenbewegingen.⁸⁰ Siebren Lanser⁸¹ laat in zijn studie over homobevrijding en ecclesiologie zien, dat waar men aansluiting vindt bij een bevrijdingsbeweging de bestaande ecclesiologie geproblematiseerd wordt en nieuwe vormen van kerk-zijn ontstaan. Op deze manier kunnen we ook het ontstaan van homokerken zien, zoals bijvoorbeeld de Metropolitan Community Church (MCC) die in 1968 in Los Angeles werd opgericht. Deze kerken hebben veelal een essentialistische visie op homoseksualiteit. Lanser bekritiseert de zogenoemde gay-churches omdat deze kerken volgens hem de maatschappelijke scheiding homo-hetero bevestigt.⁸²

In de jaren 70 ontstond het debat over de vraag of seksualiteit essentialistisch of sociaal-constructivistisch benaderd moest worden. Een sociaal constructivistische benadering gaat er van uit dat seksualiteit geen statisch fenomeen is, maar gevormd en gedefinieerd wordt binnen een bepaalde cultuur en historische context. Deze benadering vindt haar basis in het denken van de Franse filosoof Michel Foucault, die twee opvattingen waar de theorie van seksualiteit na de verlichting op gebaseerd was ter discussie stelde. De eerste opvatting was die van een gefixeerde, essentialistische (seksuele) identiteit. De tweede opvatting was het idee dat macht in handen van dominante groepen was en gebruikt werd tegen anderen die minder macht hadden, zoals bijvoorbeeld vrouwen, armen of homo's. Foucault stelde dat macht fluïde was en aanwezig in alle delen van de samenleving en door elke groep ingezet kon worden. Waar macht wordt uitgeoefend, is altijd sprake van weerstand dat ook een soort van (tegen)macht is.⁸³ Foucault wil vooral laten zien dat kennis en concepten waarmee wij onszelf begrijpen – waaronder 'seksualiteit' – toevallig, veranderlijk en ahistorisch zijn. Vanuit het denken van Foucault en de Amerikaanse poststructuralistische filosofe Judith Butler, die gebruik maakt van zijn theorie in haar onderzoek naar gender⁸⁴ in relatie tot maatschappelijke ordeningen, ontstond in de tweede helft van de jaren 90 queertheorie als een nieuw perspectief binnen de geesteswetenschap. Butler problematiseert het onderscheid dat gemaakt wordt tussen sekse en gender. Volgens haar veronderstelt dit onderscheid teveel dat een lichaam objectief/neutral is. Butler brengt hier tegenin dat zowel sekse als gender

⁸⁰ Stuart, Elizabeth, *Gay and Lesbian Theologies – repetitions with critical difference*, Aldershot: Ashgate Publishing Company 2002, 7.

⁸¹ Siebren Lanser promoveerde in 1999 op homobevrijding en ecclesiologie aan de Universiteit van Groningen. Zijn proefschrift droeg de titel 'Het schip der kerk op roze golven – over homobevrijding en ecclesiologie'. Sinds 2009 is Lanser als predikant verbonden aan de Kruiskerk te Amstelveen.

⁸² Lanser, Siebren H., *Het schip der kerk op roze golven – over homobevrijding en ecclesiologie*, Gorinchem: Narratio 1999, 146.

⁸³ Stuart, Elizabeth, *Gay and Lesbian Theologies – repetitions with critical difference*, Aldershot: Ashgate Publishing Company 2002, 8.

⁸⁴ Gender verwijst naar de wijze waarop iemand zichzelf identificeert en gedraagt als zijnde mannelijk, vrouwelijk, of trans.

cultureel bepaald is en daarmee een constructie die gedeconstrueerd kan worden. Daarmee trekt ze het bestaan van een vaste sekse- of genderidentiteit in twijfel. In haar theorie van 'genderperformativity' benadert Butler gender én sekse als iets dat gevormd en geleerd wordt door gedrag dat imiteert, zich herhaalt en bevestigd wordt. De benadering van seksualiteit en gender bij Foucault en Butler worden binnen de queertheorie gebruikt om de dominante constructies van seksualiteit en gender als geheel te bevragen en vraagt aandacht voor de diversiteit, fluïditeit en complexiteit van (seksuele) identiteiten in relatie tot andere sociale categorieën.⁸⁵ Het verschil tussen de essentialistische en constructivistische benadering van seksualiteit, is belangrijk in dit onderzoek. Wanneer er uitgegaan wordt van een essentialistische benadering van homoseksualiteit ('je wordt geboren als homo', 'homo-zijn is geen keus maar je aangeboren identiteit') kan de vraag gesteld worden of het streven naar een inclusieve kerk wel mogelijk is. Immers, een essentialistische benadering van homoseksualiteit draagt bij aan binaire categorieën (evenals dat bij 'man' versus 'vrouw' het geval is) en sluit op die manier nieuwe groepen (bijvoorbeeld biseksuelen, transseksuelen) uit.⁸⁶

Het queertheoretische perspectief kan ook toegepast worden binnen de theologie, waarbinnen ook opvattingen en normen over seksualiteit en gender gelden. Queertheologie bevraagt de seksuele constructie van theologie: op welke manier wordt seksualiteit geordend binnen de geloofsleer en ethiek? Daarnaast analyseert queertheologie ook de machtsstructuren die een rol spelen in de ordening van seksualiteit: wie heeft er belang bij de wijze waarop seksualiteit geordend wordt? Het belang van queertheologie is om vanuit de ambiguïteit en pluraliteit van seksuele identiteiten en de fluïde vormen van uitingen daarvan, ruimte en waardering te scheppen voor seksuele- en genderdiversiteit.

3.2 Enkele queerecclesiologische accenten

Vanuit de queertheologie kan de vraag gesteld worden: kan de gemeente een open en verwelkomende plek van ontmoeting zijn voor alle mensen. Dat is tevens wat Lanser in zijn studie

⁸⁵ Adriaan van Klinken, 'Queer theologie: nieuwe perspectieven op religie, seksualiteit en identiteit' in *Tijdschrift voor Theologie* 51:2 (2011), 215-225.

⁸⁶ De SBC benadert homoseksualiteit als een zondig gedrag waar mensen zich van kunnen bekeren. Dat lijkt een constructivistische benadering van seksualiteit ('homoseksualiteit als aangeleerd of misvormd gedrag'), maar ik veronderstel dat het hier wezenlijk gaat om een essentialistische benadering van seksualiteit waarbij verondersteld wordt dat iedereen is in zijn essentie heteroseksueel is. Heteroseksualiteit is de norm. De essentialistische benadering van homoseksualiteit, met de veronderstelling dat je *van nature* homoseksueel bent, is een belangrijke inzet geweest voor homo-acceptatie en – emancipatie.

naar homobevrijding en ecclesiologie voor ogen heeft: geen aparte gaychurch, maar een inclusieve en relationele ecclesiologie die ruimte biedt, ook aan homo- en biseksuelen. AWAB gemeenten delen hetzelfde verlangen. In haar eigen omschrijving vermeldt de AWAB:

“The Association of Welcoming & Affirming Baptists (AWAB) is made up of a growing number of member churches, affiliated organizations, and individuals willing to go on record as welcoming and affirming of all persons without regard to sexual orientation or gender identity. These organizations and individuals have joined together to advocate for the full inclusion of lesbian, gay, bisexual and transgender persons within Baptist communities of faith.”⁸⁷

Dit roept de vraag op welke implicaties queertheorie heeft voor de ecclesiologie. Ecclesiologie wil ik voor het vervolg omschrijven als het proces van kritische reflectie op de kerk.⁸⁸ In haar artikel ‘Reconsidering Ecclesiology: Feminist Perspectives’ gaat Watson in op het belang van deelname van vrouwen in dit proces van reflectie. Vrouwen maken deel uit van het lichaam van Christus en dragen zo bij aan de aanwezigheid van God in de wereld. In de sacramenten die in de gemeente plaatsvinden wordt Christus present gesteld op cruciale momenten in het leven van mensen. Watson stelt dat een traditionele kerkvisie waarbij de sacramenten enkel door mannen kunnen worden uitgevoerd, geen ruimte laat voor vrouwen om de aanwezigheid van Christus te belichamen.⁸⁹ Om als Christus voor elkaar te kunnen zijn, betekent voor haar dat zowel mannen als vrouwen Christus kunnen representeren in elk aspect van het gemeentezijn. De binaire oppositie tussen man en vrouw wordt hierbij strategisch ingezet om vanuit het perspectief van de vrouw een bijdrage te leveren aan het transformeren van de traditionele ecclesiologie in woord (gebruik van mannelijke taal) en sacrament.

Op een soortgelijke manier kan een ecclesiologie vanuit het queertheologisch perspectief een bijdrage leveren aan de vraag wat het betekent om gemeente van Christus te zijn. Het verschil met een feministische ecclesiologie is echter dat de queerecclesiologie de binaire opposities ten aanzien van gender en seksualiteit binnen de gemeente te boven wil komen door niet uit te gaan van een essentialistische maar een constructivistische gender en seksuele identiteit. Het kritisch theologisch reflecteren op de gemeente van Christus vanuit dit perspectief staat nog in de kinderschoenen. Voor

⁸⁷ *The National Voice of LGBTQ Baptists*, <http://www.awab.org/> (12-10-2012)

⁸⁸ Nathalie K. Watson, ‘Reconsidering Ecclesiology: Feminist Perspectives’ in *Theology & Sexuality* 14 (2001), 61.

⁸⁹ Idem, 68.

het vervolg wil ik me hier beperken tot de cruciale rol die de doop speelt in deze queerecclesiologische reflectie.

Voor de queertheoloog Patrick S. Cheng was er in de eerste christengemeenten al sprake van een *queergemeenschap*. In deze eerste christengemeenschappen werden biologische en sociale klassen getranscendeerd en ontstond er zo een nieuwe vorm van gemeenschap.⁹⁰ Deze nieuwe gemeenschap, waar men door de doop in Christus deel van kon uitmaken, identificeerde zich met Christus en vormde samen zijn lichaam. In zijn optreden daagde Christus steeds opnieuw de geldende normen uit, juist door de gemeenschap te zoeken met hen die buiten de norm vielen en hen in te lijven in het koninkrijk van God. De gemeente van Christus is geroepen om dit voorbeeld te volgen door mensen te bevrijden van alle kenmerken waarmee hun identiteit vastgezet wordt, of dat nu een sociale, een biologische of seksuele identiteit is. De gemeente – als lichaam en bruid van Christus – kan daarom niet anders dan een queergemeenschap zijn. Queerecclesiologie sluit daarmee aan bij het bevrijdingstheologisch perspectief, omdat het mensen bevrijdt van gangbare identiteitsmarkeringen. De God die bevrijdt constitueert de nieuwe identiteit. In de Galatenbrief brengt Paulus de radicaliteit van deze transformatie onder woorden wanneer hij een aantal van de gangbare identiteitsmarkeringen uit zijn tijd benoemt: de bipolariteit van jood en Griek, slaaf en vrije, man en vrouw. In de Romeinenbrief gebruikt Paulus het beeld van de edele olijfboom (christenen uit de joden) waar de christenen uit de heidenen als loten van een wilde olijfboom geënt zijn. Het samengaan van joden en heidenen in de gemeente van Christus creëert iets heel nieuws: de queergemeenschap. De identiteitsmarkeringen worden bij Paulus niet opgeheven, maar Paulus benadrukt dat in Christus deze markeringen van hun macht worden ontdaan. Zo ontstaat er een gemeenschap van mensen waar biologische afkomst en sociale positie niet langer de norm bepalen, maar door Christus verlost zijn van hun normerend vermogen. De doop speelt hierin de cruciale rol. Door middel van de doop wordt de gelovige ‘ingelijfd in het lichaam van Christus’, dat wil zeggen verbonden aan de gemeenschap die samen een nieuw wezen vormt: *“Baptism incorporates a person into a new community and cultural context that relativizes and radicalizes their relationship to all other social institutions and that includes the family”*.⁹¹ Christus verlost mensen van identiteiten die vanuit de cultuur op hen gelegd worden. Zo kan de gemeente van Christus een plaats van verlossing zijn door gangbare identiteitsmarkeringen in vraag te stellen, te ondermijnen en van hun macht te ontdoen.

⁹⁰ Patrick S. Cheng, *Radical Love - An introduction to Queertheology*, New York: Seabury Books 2011, 106.

⁹¹ Elizabeth Stuart, ‘The View from the Font (the Body and the Ecclesial Self)’ in *Theology and Sexuality* 11 (1999), 9-20.

Binnen de baptistentheologie speelt de doop eveneens een cruciale rol. Daarom wil ik in het vervolg van dit hoofdstuk allereerst een queertheologische verkenning doen van de geloofsdooop binnen de baptistentheologie.

3.3 Een eschatologische en relationele ecclesiologie

Zoals in hoofdstuk twee naar voren kwam, kwam John Smyth tot de overtuiging dat de doop op belijdenis en niet op geboorte moest plaatsvinden. In 1609 doopte hij zichzelf en een aantal medestanders. De doop was als het ware een zegel op het persoonlijk geloof en op de verbondssluiting tussen enerzijds de gelovige en God en anderzijds de gelovige en de gemeenschap. De gelovige wordt door de doop ingelijfd in de gemeenschap en neemt daarmee deel aan het priesterschap van alle gelovigen. Deze twee kenmerken van een baptistentheologie, de doop als tweezijdig verbond en het congregationele kerkbestuur op basis van het priesterschap van alle gelovigen, schetsen het beeld van wat ik zou willen noemen een relationele ecclesiologie (het gaat om de relatie met God en met elkaar). Het verbond dat de gemeenteleden met elkaar sluiten is het verbond van het Koninkrijk van God. Alvorens in te gaan op het relationele aspect, wil ik daarom eerst ingaan op het eschatologische karakter van de gemeente.

3.3.1 De eschatologische horizon

Bij McClendon staat de gemeente in het licht van de eschatologie: het is een voorafschaduw van de te verwachten realisering van Gods Rijk. De gemeente loopt als getuige vooruit op wat komen gaat. Het getuigenis dat zij voorleeft, is Christus' opstanding uit de dood. De gemeente belichaamt de kracht van de opstanding, het einde van de systemen door te leven volgens de 'politics of the Lamb', waarbij waarden als vergeving, mededogen, liefde voor de vijand, gehoorzaamheid en dienst aan de wereld gelden.⁹² Bij McClendon wordt de eschatologie verbonden aan de ethiek. Voor Stassen en Gushee, beiden baptistentheoloog en ethicus, is de vijandsliefde de kenmerkende strategie van een 'Koninkrijks ethiek'.⁹³ Richtinggevend is voor hen Jezus' gemeenschap met en dienst aan de groepen mensen die in zijn tijd als 'outcasts' werden gezien of golden als groepen mensen die niet volledig mee mochten doen: de tollenaars, vrouwen, mensen die als zondaars werden gezien door de religieus gevestigde orde. Jezus' verkondiging van het koninkrijk van God was juist gericht op de

⁹² McClendon, James, *Doctrine: Systematic Theology*, Nashville: Abingdon Press 1994, 97.

⁹³ Stassen, Glen H., & Gushee, David P., *Kingdom Ethics: Following Jesus in Contemporary Context*, Downers Grove: InterVarsity Press 2003, 21-22.

bevrijding van hen onderdrukt of buitengesloten werden in de sociale gemeenschap. Het koninkrijk wordt gekenmerkt door vreugde, bevrijding van onderdrukking, door vrede en gerechtigheid. De benadering van het koninkrijk en de ethiek die bij dit koninkrijk hoort, kan behulpzaam zijn voor alle ‘oordeelssituaties’, conflictlijnen, die zich voordoen tussen het koninkrijk Gods en onze samenlevingsvormen. Voor Lanser, aan wie ik deze term ontleend heb, gaat het hierbij om fundamentele conflictlijnen die verbonden zijn aan de oervragen van de mensheid: knechting of bevrijding? Hij stelt de vraag wat deze conflictlijnen voor consequenties heeft voor de ecclesiologie.⁹⁴ Zo was in de tijd van de eerste christengemeenten de conflictlijn tussen Joden en Grieken voor Paulus een vraag naar het wezen van de gemeente waar hij over sprak als het lichaam van Christus waarin deze tegenstelling opgeheven is. In onze tijd kunnen we homoseksualiteit volgens Lanser zien als zo’n oordeelssituatie. Theologisch sluiten veel AWAB gemeenten aan bij de benadering van de gemeente als getuige van het koninkrijk van God, zoals de drie baptistentheologen die hierboven genoemd zijn. Zo is voor Pullen Memorial Baptist Church (Raleigh, Carolina), één van de eerste gemeenten die zich aansloten bij de AWAB, het mandaat van de profeet Micha leidinggevend in de wijze waarop zij gemeente willen zijn: *“Er is jou, mens, gezegd wat goed is, je weet wat de HEER van je wil: niets anders dan recht te doen, trouw te betrachten en nederig de weg te gaan van je God”* (Micha 6:8, NBV). LGBT-issues worden in deze gemeente gezien als zaak van gerechtigheid.

Vanuit de queertheologie kan de eschatologie benaderd worden als momentum in de tijd waarin onze aardse identiteiten – met inbegrip van onze seksuele en genderidentiteiten niet langer ter zake doen. Wat er eschatologisch uiteindelijk toe doet is onze individuele verbondenheid aan het lichaam van Christus. De queertheoloog Stuart spreekt van de ‘eschatological horizon’ van de gemeente.⁹⁵ De gemeente bevestigt dat gender en seksuele identiteit er uiteindelijk niet toe doen. De enige identiteit die over blijft is de identiteit in Christus waarbij alle andere identiteiten onder ‘eschatological erasure’ worden geplaatst.⁹⁶ Daarmee wil zij zeggen dat in het eschatologische perspectief al onze andere identiteiten opgeheven worden. Als de gemeente, zoals McClendon stelt, geroepen is om te getuigen van de tijd die komt, zou de uitdaging van de queertheologie aan de

⁹⁴ Lanser, Siebren H., *Het schip der kerk op roze golven – over homobevrijding en ecclesiologie*, Gorinchem: Narratio 1999, 188.

⁹⁵ ‘For the church is the only community under a mandate to be queer and it is under such a mandate because its eschatological horizon teaches it that gender and sexual identity are not of ultimate concern, thus opening the possibility for love.’ Elizabeth Stuart, ‘Sacramental Flesh’, in G. Loughlin (ed.), *Queer Theology: Rethinking the Western Body*, Malden: Blackwell Publishing 2007, 65.

⁹⁶ Stuart, Elizabeth, ‘Sacramental Flesh’ in G. Loughlin (ed.), *Queer Theology: Rethinking the Western Body*, Malden: Blackwell Publishing 2007, 74-75.

baptistentheologie kunnen zijn hoe dit getuigenis vorm krijgt op het gebied van omgaan met gender- en seksuele identiteit. Zo is voor de gemeenschap van Oakhurst Baptist Church (Decatur, Georgia), net als Pullen Memorial Baptist Church één van de eerste gemeenten die zich aansloten bij AWAB, de tekst van Galaten 3:28 leidinggevend: *“Er zijn geen Joden of Grieken meer, slaven of vrijen, mannen of vrouwen – u bent allen één in Christus Jezus”* (NBV).

Lanser wijst er op dat in eschatologisch perspectief homoseksualiteit maar op twee manieren geduid kan worden: als fundamentele bedreiging van de orde van de schepping en de bedoeling van de verlossing, óf als teken van fundamentele bevrijding.⁹⁷ Het benaderen van de gemeente als een eschatologisch getuigenis, kan, wanneer zij geduid wordt als fundamentele bedreiging, daarom ook een versterking zijn van de restrictieve benadering van homoseksualiteit. In deze benadering wordt vooral de nadruk gelegd op de scheppingsorde, maar bijvoorbeeld ook op het moreel zuivere, christelijke leven. De baptistentheoloog en ethicus Grenz neemt de positie van ‘welcoming but not affirming’ in. Hij wijst er op dat zowel joden als heidenen geroepen werden om te leven onder het mandaat van God, dat wil zeggen: iedereen is door God geroepen om een zuiver leven te leiden. In de visie van Grenz is homoseksualiteit een zonde. De gemeente van Christus moet een gemeenschap zijn die openstaat voor alle mensen, maar die zuiver moet blijven in haar levensheiliging, zoals past bij het koninkrijk van God, en daardoor zondige praktijken, als homoseksualiteit, niet kan bevestigen.⁹⁸

3.3.2 De geloofsdoopt en het priesterschap van alle gelovigen

De geloofsdoopt is het centrale kenmerk van het baptisme en wordt in de baptistentheologie gezien als toegang tot het koninkrijk van God. Het watergraf geeft uitdrukking aan het sterven met en opstaan in Christus van de gelovige. De gedoopte is een nieuwe schepping, van een andere orde. De baptisten hebben zich vanaf het begin gekenmerkt met de overtuiging dat iemand op belijdenis gedoopt moet worden. Een mens wordt niet ingelijfd in het koninkrijk van God op basis van geboorte, maar op basis van een bewuste keus om deel te nemen aan het leven tussen het ‘nu reeds’

⁹⁷ Lanser, Siebren H., *Het schip der kerk op roze golven – over homobevrijding en ecclesiologie*, Gorinchem: Narratio 1999, 193.

⁹⁸ Grenz, Stanley, J., *Welcoming but not affirming – An Evangelical Response to Homosexuality*, Louisville: Westminster John Knox Press 1998, 157. Mijn kritische vraag aan Grenz zou zijn: hoe kan de gemeente van Christus openstaan voor alle mensen, maar toch de morele norm bewaken? Mijn inziens is er goede bijbelse grond om het denken over de gemeente als ‘rein’ en zij die buiten de gemeente staan als ‘onrein’, een spanning die al in het N.T. aanwezig is, te bekritisieren.

en het 'nog niet' van de verlossing. De doop geeft de gelovige een nieuwe identiteit, namelijk die in Christus. Die identiteit in Christus is een persoonlijke keus, maar wordt gedeeld door de medegelovigen in de gemeente. Met elkaar vormen zij het lichaam van Christus. Baptisten hebben, met het belang dat zij hechten aan het priesterschap van alle gelovigen, daarbij sterk nadruk gelegd op de gelijkheid die de identiteit in Christus voortbrengt. De geloofsdoop, waarmee de gelovige in het verbond met Christus en de gemeenschap treedt, is daarom ook een bekrachtiging van het doorbreken van de grens tussen 'insider' en 'outsider' binnen de baptistengemeente. De doop is daarom gemeentevormend. Voor Stuart is de doop theologisch gezien 'fundamenteel queer': alle categorieën waarmee wij onze identiteit afgrenzen verdwijnen omwille van die ene identiteit in Christus die overblijft. Het geloof in het priesterschap van alle gelovigen is de uitdrukking van het sterke geloof in de constitutie van de nieuwe orde sinds de doop. In deze nieuwe orde worden relaties van macht doorbroken. Stuart definieert het als: *"Sexual and gender identities have to be subverted because they are constructed in the context of power and are part of a matrix of dominance and exclusion"*.⁹⁹ De queerbenadering van de nieuwe mens in Christus als een doorbreken van seksuele- en genderidentiteiten is een van de interpretaties die gegeven kan worden wanneer gevraagd wordt naar wat het nieuwe in Christus precies inhoudt. McClendon legt vooral nadruk op het volgen van de nieuwe weg van Christus. Geroepen worden in het koninkrijk van God is bij hem direct verbonden aan het samen gaan van de nieuwe weg. Het doorbreken van machtsstructuren die gelden op het gebied van gender en seksualiteit zou ik als onderdeel van die nieuwe weg zien. Christus liet in zijn, voor zijn tijd revolutionaire, benadering van vrouwen, ook zij die niet voldeden aan de seksuele norm, een voorbeeld na om ook in zaken als gender en seksualiteit onszelf te bevragen op het nieuwe dat gekomen is in Christus. Queertheologie kan een baptistentheologie op deze punten uitdagen: wat betekent de doop voor onze gender- en seksuele identiteit? Wat betekent het priesterschap van alle gelovigen voor de manier waarop we omgaan met structuren van macht en uitsluiting in de gemeente en de samenleving, ook op het gebied van gender- en seksualiteit?

De nadruk op de gemeente als een verbond tussen enerzijds de gelovigen onderling en anderzijds de gelovigen en God, is het uitgangspunt geweest voor de eergenoemde twee AWAB gemeenten, Pullen Memorial Baptist Church en Oakhurst Baptist Church, om te komen tot inzegening van homorelaties.

⁹⁹ Stuart, Elizabeth, 'Sacramental Flesh' in G. Loughlin (ed.), *Queer Theology: Rethinking the Western Body*, Malden: Blackwell Publishing 2007, 68.

Fred Glennon¹⁰⁰ betreft in zijn artikel 'Must a Covenantal Sexual Ethic Be Heterocentric? Insights from Congregations' deze gemeenten om in te gaan op de vraag of het bijbelse begrip van het verbond, dat aan beide kanten van het debat over homoseksualiteit gebruikt wordt in de 'framing' van homoseksualiteit, een oplossing kan bieden in dit debat. Glennon stelt in zijn artikel dat de ethische norm voor een verbond zowel homoseksuelen als heteroseksuelen betreft. Hij laat dit zien door in te gaan op het proces in beide gemeenten, waarbij deze gemeenten niet een veronderstelde normatieve structuur voor de menselijke seksualiteit in de schepping gevonden wordt, maar in de overtuiging en het verlangen om als gemeente een door God ingesteld verbond te vormen.¹⁰¹ De terugkerende vraag in deze gemeenteprocessen was: hoe inclusief is het verbond van God? Oakhurst Baptist Church veranderde in 1997 de verbondsverklaring met het oog op het leven vanuit het begrip van de gemeente als een inclusief verbond:

*"In this fellowship, "there is no longer Jew or Greek, there is no longer slave or free, there is no longer male and female, for all of us are one in Christ Jesus"(Galatians 3:28). Therefore, we reject any status in this fellowship in terms of church office, possessions, education, race, age, gender, sexual orientation, mental ability, physical ability, or other distinctions."*¹⁰²

Juist de stap tot inzegenen van homoseksuele relaties, was voor de plaatselijke en nationale conventies een reden om deze gemeenten te ontbinden van verdere deelname. De spannende vraag bij deze uitsluiting van 'welcoming congregations', is in hoeverre de conventies trouw blijven aan de baptistenprincipes waarbij de plaatselijke gemeente autonoom is en samen zoekt naar Gods wil in (ethische) kwesties. Het homohuwelijk krijgt in Amerika veel weerstand vanuit orthodox christelijke zijde. Dat is een interessant gegeven aangezien in de historische wortels van het baptisme de scheiding tussen kerk en staat een belangrijk gegeven is. Het waren juist de baptisten die in de historie aandrongen op de scheiding tussen kerk en staat, waarbij de staat geacht werd onder de wet iedere burger gelijk te behandelen.

In de (radicale) reformatie heeft de visie op het huwelijk ook een belangrijke rol gespeeld. Zo verzette de (radicale) reformatie zich tegen de sacramentele visie op het huwelijk. De theoloog

¹⁰⁰ Fred Glennon is PhD aan het department Religious Studies aan Le Moyne College New York. Zijn specialisatie ligt op het gebied van religie, ethiek en samenleving. Zijn meest recente onderzoek richtte zich op de bruikbaarheid van de religieuze taal van het verbond voor het voldoen aan morele verplichtingen voor christenen in een pluralistische samenleving.

¹⁰¹ Glennon, Fred, 'Must a covenantal sexual ethic be heterocentric? Insights from congregations' in *Perspectives in Religious Studies* 28:3 (2001): 215-233.

¹⁰² Oakhurst Baptist Church – Who we are, <http://www.oakhurstbaptist.org/who-we-are/our-covenant> (12-10-2012).

George H. Williams (1914-2000) schreef dat het doperse principe van het verbond, de gewetensvrijheid en het priesterschap van alle gelovigen, een belangrijke breuk vormde met het patriarchaat en een belangrijke stap vormde in de emancipatie van de vrouw. Juist omdat het huwelijk een uitdrukking is van het verbond, zoals de relatie van de gelovige gezien werd als een verloving, werd er toen basis gevonden voor meer ruimte binnen dit verbond – en ook wat betreft scheiding en hertrouwen - dan binnen het katholicisme.¹⁰³ Overigens moet gezegd zijn dat scheidingen toegestaan werden zolang het een huwelijk met een ongelovige betrof. Zo wordt in het document Concerning Divorce, opgesteld door het Zwitsers Broederschap in 1527, gesteld dat de relatie met God verheven is boven het aardse huwelijk.¹⁰⁴ In ieder geval kan gezegd worden dat de (radicale) reformatie het huwelijk vooral zag als een aangelegenheid van de overheid.

Samenvattend kan gezegd worden dat de baptistenecclesiologie sterk relationeel bepaald is. Dit komt tot uitdrukking in het verbond dat met elkaar gesloten wordt om als gemeenschap uitdrukking te geven aan het koninkrijk van God. Binnen dit koninkrijk van God wordt door baptisten sterk de nadruk gelegd op gelijkheid door middel van het priesterschap van alle gelovigen. Homoseksualiteit, als oordeelssituatie, stelt steeds weer de vraag naar de onderlinge gemeenschap en de gemeente als verbond. Uiteindelijk word je binnen de gemeente gedefinieerd door je verbondenheid aan Christus en hoeft je man-, vrouw-, hetero- of homo-zijn, geen criterium voor deelname meer te zijn. Queertheologie vormt een uitdaging voor een doordenking van de consequenties van het priesterschap van alle gelovigen.

3.4 Een contextuele en hermeneutische ecclesiologie

Een ander kenmerk van de baptistenecclesiologie is de nadruk die zij legt op de lokale gemeenschap die samenkomt om de bijbel te lezen en te interpreteren vanuit hun eigen context. Bijbel en gemeente zijn op deze manier twee factoren die elkaar beïnvloeden en met elkaar in dialoog zijn. Het verhaal van de bijbel vormt de gemeenschap en de gemeenschap leest de bijbel door haar unieke contextuele lens. Daarbij geldt binnen de baptistenecclesiologie eveneens dat de lokale gemeente autonoom is. De lokale gemeente kent op haar beurt een congregationeel kerkbestuur. Wat

¹⁰³ Williams, George H., *The Radical Reformation*, Philadelphia: Westminster Press 1962, 507. Vergelijk ook de opvattingen van de kerkhervormer Bucer en zijn opvattingen over scheiding in H. Selderhuis, *Huwelijk en echtscheiding bij Martin Bucer*. Leiden: Groen 1994.

¹⁰⁴ Global Anabaptist Mennonite Encyclopedia Online, Divorce form unbelievers, http://www.gameo.org/encyclopedia/contents/divorce_from_unbelievers (12-10-2012).

betekenen deze kenmerken van baptistenecclesiologie voor het debat over homoseksualiteit binnen de gemeente?

Volgens Parushev wordt de baptistische manier van christengemeenschap het duidelijkst zichtbaar in het narratieve, hermeneutische perspectief dat ontstaat als het gemeentelven in het verlengde gezien wordt van het bijbelse verhaal.¹⁰⁵ Hij noemt dit ook wel het 'bifocale hermeneutische perspectief': de gemeente ervaart dat ze deel uitmaakt van het bijbelse verhaal en wordt er tevens door getoetst. Ook hierbij speelt de eschatologie een belangrijke rol omdat de eschatologische morele visie van de Nieuwtestamentische gemeenschap de huidige morele situatie van de gemeenschap in het hier en nu herdefinieert. Met andere woorden: de toekomstige vervulling van het koninkrijk bevraagt en onderzoekt het 'nu' van het dagelijkse leven op zijn juistheid. Het verhaal van Gods Koninkrijk zoals dat in de bijbel door de profeten, door Jezus en zijn discipelen verkondigd en geleefd werd, is het verhaal dat de levens van de gelovigen binnen de gemeenschap vormgeeft. In de manier waarop de gemeente zichzelf verstaat is dit profetisch correctiemiddel de leidraad.

In hoofdstuk twee heb ik aangegeven dat een baptistentheologie onlosmakelijk verbonden is aan de lokale geloofsgemeenschap. Theologievorming vindt plaats binnen de gemeente, in, zoals McClendon het noemt, 'het midden van de dingen'. Het narratieve gemeenschapsleven, met haar uitgangspunt in het narratief van Jezus Christus, is de bron voor de theologievorming, waardoor er zowel sprake is van een 'theologie van beneden' als een 'theologie in context'. Omdat theologievorming plaatsvindt binnen de ecclesiologie, zou er daarom ook gesproken kunnen worden van een 'ecclesiologie van beneden' en een 'ecclesiologie in context'. Theologische reflecties binnen een baptistengemeente bewegen zich van de geleefde theologie van een geloofsgemeenschap in de richting van theologie van wat McClendon noemt de tweede orde, die kritisch reflecteert op de ervaringen met God en op de praktijken van die gemeenschap.

Het uitgangspunt van de gemeente, waarin elk gedoopt lid deelneemt aan het priesterschap van alle gelovigen, die samen de bijbel leest en interpreteert vanuit het midden van de dingen, geeft ruimte aan een verscheidenheid aan lezingen van de bijbel. Iedereen doet mee aan de lezing van het bijbelse verhaal en brengt haar of zijn eigen context mee in de wijze waarop gelezen wordt. Elk individu is als priester binnen de gemeente even belangrijk voor de interpretatie van de bijbel omdat zij of hij als gedoopte in rechtstreeks contact staat met God. Baptisten staan wel bekend als

¹⁰⁵ Parushev, Parush R., 'Doing theology in a Baptist way' in Teun van der Leer (red.), *Zo zijn onze manieren! – in gesprek over gemeentetheologie*, Barneveld: Unie van Baptisten Gemeenten in Nederland 2009, 10.

gelovigen die nadruk leggen op de onfeilbaarheid van de Schrift. Eén van de bezwaren die Reiling¹⁰⁶ heeft op dit uitgangspunt is dat de heerschappij van de bijbel hiermee feitelijk in handen van de uitleggers wordt gelegd.¹⁰⁷ Volgens Reiling is het gezag van de bijbel geen absoluut, maar een afgeleid gezag. Het gezag van de bijbel is het gezag van de Verlosser. Reiling snijdt hier een belangrijk punt aan. Als de gemeenteleden samen de schrift lezen en interpreteren, dan telt de individuele lezing en interpretatie mee. Maar als de schrift onfeilbaar is, dan ontstaat de vraag hoe men de juiste lezing en interpretatie vaststelt. Welke machtsstructuren binnen een gemeente spelen daarbij een rol? En hoe verhouden zich deze machtsstructuren tot het kenmerk van het priesterschap van alle gelovigen? Het bifocale hermeneutische perspectief veronderstelt toch dat de bijbel als norm dient. Het perspectief gaat er vanuit dat de werkelijkheid waarin de gemeente zich nu bevindt, al opgesloten ligt in de bijbel en ziet voorbij aan historische ontwikkelingen in bijbelinterpretatie. Met het leggen van een dergelijk één-op-één verband tussen de actualiteit van vandaag enerzijds en de bijbel anderzijds, zullen verschillen in interpretatie snel conflicten tot gevolg hebben. In het debat over homoseksualiteit wordt er dan bijvoorbeeld vanuit gegaan dat dit onderwerp in de bijbel terug te lezen is. Hierbij kunnen bijbelteksten over homoseksualiteit en hoe deze geïnterpreteerd worden leiden tot de bekende polarisatie tussen enerzijds een inclusieve en anderzijds een restrictieve omgang ten aanzien van homoseksuelen binnen de gemeente. Een belangrijke vraag die daarbij aan baptistengemeenschappen gesteld kan worden, is of zij daadwerkelijk in het verlengde van haar uitgangspunt (de gemeente als priesterschap van alle gelovigen leest samen de bijbel) ook stem geeft aan een homoseksuele of queer lezing van de bijbel en of deze lezing daadwerkelijk ook als gelijkwaardig geldt. Juist dit uitgangspunt van de baptistenecclesiologie biedt naar mijn mening opening om te luisteren naar homoseksuele leden in de gemeente en de wijze waarop zij de bijbel interpreteren in hun eigen context. Het principe van de religieuze gewetensvrijheid kan hierbij ook een argument zijn wanneer dit principe ook toepasbaar geacht wordt binnen de gemeente. Zo durfde de Amerikaanse baptistenvoorganger Leland (1754-1841) het uitgangspunt van religieuze vrijheid ook uit te breiden naar de slavengemeenschap.¹⁰⁸ De slavengemeenschap las in de bijbel gebeurtenissen van onderdrukking en bevrijding en identificeerde zich met deze teksten, op een soortgelijke wijze als 'this is that' waar McClendon over spreekt. De contextuele theologie ('black theology') die in deze gemeenschap ontstond, is vergelijkbaar met de theologievorming van hen die binnen de gemeente onderdrukt worden door gender- en heteronormen. Een bijbellezing vanuit dit

¹⁰⁶ Prof. Dr. Jannes Reiling (1923-2005) was oprichter en rector van het Seminarium van de Unie van Baptistengemeenten van 1958 tot 1987 en hoogleraar Nieuwe Testament aan de Universiteit van Utrecht.

¹⁰⁷ Reiling, Jannes, *Het Woord van God – over Schriftgezag en Schriftuitleg*, Kampen: Kok 1987, 146.

¹⁰⁸ Brackney, William H., *The Baptists*, Connecticut: Greenwood Press 1988, 102.

bevrijdingsperspectief kan de geldende normen ter discussie stellen en een nieuwe benadering van de bijbel voorstellen. In de tijd dat homoseksualiteit een heet hangijzer in zijn gemeente was, legde Mahan Siler, voorganger van de Pullen Memorial Baptist Church in Raleigh (North Carolina), gedurende de periode 1983-1998, zijn ervaringen als voorganger vast in het boek *'Exile or Embrace'*. Op 8 februari 1992 moest deze gemeente stemmen over de vraag of de relatie van Eric en Ron ingezegend mocht worden. In de preek die Siler op deze dag hield, refereerde hij aan de doperse traditie waarbij elke gelovige in directe verbinding met God staat en uitgedaagd wordt om Gods wil te onderscheiden. De spanning die in de doperse traditie ligt tussen de nadruk op het individu enerzijds en op de gemeenschap anderzijds, vindt ontlading in de zichtbaarheid van de individuele zoektocht: *"We must declare our sense of God's intentions before the public eye. Like it or not, our struggle is a witness to the community"*.¹⁰⁹ De zichtbaarheid van deze strijd is kwetsbaar, maar deze kwetsbaarheid is tegelijk ook een getuigenis van de gemeenschap en hoe een gemeenschap samenleeft.

De nadruk op de bijbel als norm in leer en leven en de bijbellezing vanuit het principe 'this is that' veronderstelt dat de bijbel eenduidig is in zijn boodschap en betekenis. Controversiële thema's als slavernij en homoseksualiteit, geven echter aan dat wanneer de gemeente samenkomt om de schrift te lezen, dit niet tot dezelfde interpretaties hoeft te leiden. Een benadering vanuit de queertheologie laat zien dat bijbelteksten niet neutraal zijn in overlevering en interpretatie. De teksten en interpretaties zijn overgeleverd in tradities door mensen met belangen. In een context van machtsrelaties zijn zij tot overtuigingen gekomen die zij als enige en onbetwistbare bijbelse waarheid beschouwden. Een queerlezing van de bijbel benadert de tekst echter vanuit de positie van de machteloze en stelt daarmee deze belangen en machtsrelaties onder kritiek.

3.5 De gemeente als een aperitief van het Koninkrijk

Homobevrijding interpreteren als een aperitief van het toekomstige heil, dat zouden gemeenten volgens Lanser moeten doen.¹¹⁰ Zijn visie op de gemeente als een proeflokaal met het oog op het volkomen heil van het Koninkrijk, sluit aan bij hoe baptisten de gemeente zien als plaats waar men voorproeft van wat komen gaat. In die gemeente word je maar op één manier gedefinieerd: je behoren bij Christus. Andere gronden van zelfdefinitie leiden vaak tot afwijzing en afgrenzing van

¹⁰⁹ Siler, Mahan, *Exile or Embrace? – Congregations Discerning Their Response to Lesbian and Gay Christians*, Cleveland: Pilgrim Press 2005, 101.

¹¹⁰ Lanser, Siebren H., *Het schip der kerk op roze golven – over homobevrijding en ecclesiologie*, Gorinchem: Narratio 1999, 197.

elkaar. Homoseksualiteit wordt volgens Lanser nog te vaak slechts gezien als een ethische kwestie: mag het wel of niet? Of als een pastoraal probleem. Maar waar het uiteindelijk om gaat is de ecclesiologische vraag: wat betekent het om in deze context gemeente van Christus te zijn? Als aperitief van het koninkrijk van God kan de gemeente een plek vormen waar de maatschappelijke oordelen en scheidslijnen niet gereproduceerd worden. Zoals dat in het vroege christendom het geval was, waarbij de scheidslijn tussen jood en heiden onder kritiek kwam te staan. De tekst van Galaten 3:28 was voor het zelfverstaan van vroegchristelijke gemeenten een sleuteltekst. Een gemeenschap van gelijken, dat is wat het principe van het priesterschap van alle gelovigen binnen het baptisme tot uitdrukking wil brengen. Het baptisme kan hierin uitgedaagd worden om dit principe in relatie te brengen met de wijze waarop seksualiteit en geslachtsrollen ingezet worden om scheidslijnen te creëren en ongelijkheid aan te brengen. Wat betekent de gemeente als venster op wat door God beloofd is voor de toekomst, voor de wijze waarop wij omgaan met seksualiteit en dan vooral ook de uitsluiting die plaatsvindt op basis van seksualiteit? De al eerder genoemde Oakhurst Baptist Church verwoordt in haar beschrijving van het proces rondom homoseksualiteit en gemeente-zijn het zo: *‘The congregation grasped the opportunity to ‘witness to our vision of the Kingdom of God’*’.¹¹¹ Zo vinden AWAB gemeenten in homoseksualiteit de ruimte die Lanser beschrijft om te komen tot een getuigende gemeente van het rijk van God waarin alle tegenstellingen opgeheven zullen zijn.

¹¹¹ Polaski, LeDayne, McLeese, and Millard Eiland, *Rightly Dividing the word of truth: The Congregational Response to Gay and Lesbian Persons*, Charlotte: Baptist Peace Fellowship of North America 2001, 148.

4. Conclusie : Bewegen in vrijheid

Ter afronding van mijn studie naar homo-acceptatie in Amerikaanse baptistengemeenten in relatie tot baptistentheologie, zal ik allereerst kernachtige samenvattingen geven van mijn deelconclusies uit hoofdstuk één tot en met drie. Vervolgens zal ik antwoord geven op mijn onderzoeksvraag en enkele aanzetten geven voor verder onderzoek.

4.1 Samenvatting van deelconclusies

Allereerst geef ik de hoofdpunten weer van mijn bevindingen ten aanzien van 1) resoluties van een aantal baptistenorganisaties ten aanzien van de vraag welke plaats homoseksuelen in de gemeente mogen innemen; 2) welke principes kenmerkend zijn voor een baptistentheologie, met bijzondere focus op de ecclesiologie en 3) een queertheologische analyse van deze principes.

4.1.1 Homo's: binnen of buiten de gemeente?

De afgelopen jaren hebben baptisten veel gepraat over (homo)seksualiteit. Het beeld heerst dat dit gesprek vooral gekenmerkt wordt door een restrictieve benadering ten aanzien van homo's in de gemeente. Resoluties van de SBC en de ABC bevestigen dit beeld. Zij benaderen homoseksualiteit vooral als zondig en tegennatuurlijk gedrag. Bijbelteksten die homoseksualiteit lijken te veroordelen worden ingezet ter ondersteuning van deze restrictieve resoluties. In de indeling van Ted Grimsrud vallen zij binnen de gemeenten met een restrictieve hermeneutiek. Maar er zijn ook enkele bewegingen binnen het Amerikaans baptisme die een ander, inclusief, geluid laten horen ten aanzien van homoseksualiteit. De Alliance of Baptists, de AWAB en de BPFNA zijn voorbeelden van zulke baptistenorganisaties. Zij leggen vooral de focus op bijbelse thema's als bevrijding en zorg voor de kwetsbaren. Anti-homoteksten in de bijbel worden wel serieus genomen, maar men vindt in deze teksten geen basis voor een restrictieve benadering van homoseksualiteit in de gemeente. Daarnaast leggen deze organisaties de nadruk op enkele principes van het baptisme: de gewetensvrijheid, het geloof in het vermogen en de verantwoordelijkheid van elk persoon om de bijbel te lezen en interpreteren, en de autonomie van de plaatselijke gemeente.

Het gesprek over homoseksualiteit is vooral het gesprek over de vraag welke plaats homoseksuelen in de gemeente mogen innemen. In het eerste hoofdstuk van deze studie is gekeken naar de officiële

verklaringen die genoemde baptistenorganisaties hebben gegeven ten aanzien van deze vraag. Het maakt de tweedeling binnen het Amerikaans baptisme duidelijk: enerzijds degene die pleiten voor een restrictieve omgang met homoseksuelen in de gemeente (SBC en ABC) en anderzijds degene die juist de eigen baptistentheologie inzetten om te pleiten voor een inclusieve omgang met homoseksuelen.

4.1.2 Het discipelschap van gelijken

Hoewel er op het gebied van de hermeneutiek, zoals Ted Grimsrud laat zien, cruciale beslissingen vallen voor de visie op en omgang met homoseksualiteit in de gemeente, stelt de Alliance of Baptists, de AWAB en de BPFNA dat ook de eigen theologische wortels een belangrijke rol spelen om zich in te zetten voor gelijkwaardige participatie van homoseksuelen in de gemeente. In het tweede hoofdstuk van deze studie heb ik daarom de baptistentheologie onder de loep genomen. Hieruit kan geconcludeerd worden dat deze theologie scherp inzet bij de plaatselijke gemeenschap waarin elk lid als gelijkwaardige navolger van Christus wordt gezien. Dit blijkt bijvoorbeeld uit de nadruk op het priesterschap van alle gelovigen, waarbij men ervan uitgaat dat elke gelovige in direct contact met Christus staat. Er is een sterk geloof in het vermogen en de verantwoordelijkheid van het individu. De volwassendoop en de religieuze (gewetens)vrijheid zijn daar een teken van. Als een discipelschap van gelijken vormen baptisten lokaal een autonome gemeenschap die samen het woord van God bestuderen, interpreteren en naleven. Als zodanig staan zij ook in een continue spanning: enerzijds de nadruk op het individu en anderzijds de nadruk op de gemeenschap. Deze spanning doet zich voor als het gaat om de uitoefening van de tucht.

Deze kenmerken van een baptistentheologie zijn vooral ecclesiologisch van aard: hoe functioneert de gemeente van Christus?

4.1.3 'Queering Baptist Theology'

In het derde hoofdstuk van mijn studie breng ik de ecclesiologische vraag ten aanzien van homoseksualiteit zoals deze in hoofdstuk één naar voren komt, in verband met de ecclesiologische nadruk binnen baptistentheologie zoals dat in hoofdstuk twee naar voren komt. Als derde gesprekspartner breng ik de queertheologie in. Queertheologie vloeit onder andere voort uit homobevrijdingsbewegingen, waarbij gebruikmakend van bevrijdingstheologische concepten men specifiek keek naar de ervaringen van onderdrukking en discriminatie van hen die buiten de heteroseksuele – en gendernormen vallen. Zo problematiseert queertheologie de vraag 'welke plaats

mogen homoseksuelen in de gemeente innemen?’ omdat deze vraag uitgaat van de heteroseksuele norm. In dit hoofdstuk zet ik de queertheologie in als nieuw theoretisch en theologisch perspectief om na te denken over deze vraag. Vanuit de queertheologie geef ik een analyse van enkele kenmerken van de baptistenecclesiologie. Daaruit vloeit onder andere voort dat de sterke nadruk op de gemeente als voorloper van het koninkrijk van God openingen biedt voor het creëren van een gemeenschap waarin alle tegenstellingen opgeheven worden. De nadruk op de doop, als uitdrukking van het overgaan tot deze nieuwe schepping en het onderlinge verbond, speelt daarbij een belangrijke rol. De kerk als een autonome lokale gemeenschap van navolgers van Christus die vanuit hun eigen context samen de bijbel lezen en interpreteren en de nadruk op religieuze (gewetens)vrijheid, biedt de mogelijkheid om ook een queerlezing van de bijbel in te brengen. Zo kan de queertheologie ingezet worden om de baptistenecclesiologische kenmerken kritisch te bevragen en beter te begrijpen. Ik zie in de queerecclesiologische benadering van de doop waarbij de gelovige ingelijfd wordt in het lichaam van Christus en daarmee gangbare identiteitsmarkeringen van hun macht worden ontdaan, vooral een *concretisering* en *radicalisering* van de baptistenvisie op de doop op belijdenis en het priesterschap van alle gelovigen. Wanneer een volwassene zich laat dopen, worden al de identiteitsmarkeringen die op het lichaam door zichzelf of door de samenleving zijn geschreven van hun macht ontdaan. Het lichaam wordt het lichaam van Christus en vertelt het verhaal van Christus. Wat betekent het dat LGBT’s deel uit maken van dit verhaal van Christus dat in de gemeenschap van Christus verteld wordt? Het belijden van het priesterschap van alle gelovigen kan daarbij behulpzaam zijn. Elke gelovige staat in direct contact met God. Deze nadruk op gelijkheid tussen de gelovigen biedt een opening om vanuit de baptistentheologie kritisch te kijken naar machtsstructuren die binnen een gemeente aanwezig kunnen zijn ten aanzien van hen die op basis van hun gender- of seksuele identiteit worden gemarginaliseerd. Het belijden van het priesterschap van alle gelovigen biedt zo een concretisering van de gemeente als een ‘counterculture community’.

4.2 Beantwoording van de hoofdvraag

Deze studie vloeit voort uit de vraag: Welke principes van de baptistenecclesiologie kunnen ingezet worden voor volwaardige participatie van homoseksuelen in de gemeente?

Op basis van deze studie, beargumenteer ik dat juist het vrijheidsbegrip wat steeds weer terugkeert in de baptistenecclesiologie ingezet kan worden voor volwaardige participatie van homoseksuelen in de gemeente.

De nadruk op vrijheid stroomt steeds als een levensader in het baptisme. Het baptisme begon als een vervolgte minderheid en draagt zo in haar historische wortels de ervaring van het leven in de marges van de religieuze samenleving in zich (wat ik zou willen noemen: *'the queerness of baptist theology'*). Vanuit de marge hebben baptisten aangedrongen op de vrijheid van godsdienst. Het belang van vrijheid heeft vier focuspunten binnen het baptisme:

1. *De gewetensvrijheid of zielsvrijheid* : baptisten geloven dat ieder mens een ziel heeft en in rechtstreeks contact met God staat. Voor de relatie met God zijn geen tussenpersonen nodig. Elk individu is van waarde en draagt eigen verantwoordelijkheid richting God. Binnen de gemeente kan dit principe van betekenis zijn voor volwaardige participatie van homoseksuelen omdat het ervan uitgaat dat God zich rechtstreeks, zonder onderscheid, laat kennen door elk individu. Verantwoordelijkheid geschiedt in eerste instantie tussen God en het individu.
2. *De vrijheid in Bijbelinterpretatie* : baptisten geloven dat elk individu het recht en de verantwoordelijkheid heeft om de bijbel te interpreteren. Als hermeneutische gemeenschap is dat ook iets wat gezamenlijk gebeurt. Het uitgangspunt is de diversiteit in bijbelinterpretaties waarbij samen onder leiding van de Geest van God gezocht wordt naar wat de bijbel te zeggen heeft voor de specifieke context waarin de gemeente zich bevindt. Vanuit dit principe kan gepleit worden voor diversiteit van interpretaties en het recht daarop. Het opleggen van één bepaalde, vastliggende interpretatie zou ingaan tegen dit baptistenprincipe en kritisch bevraagd moeten worden op de machtsverhoudingen die hierbij een rol spelen: in wiens belang is deze interpretatie? Dit principe van vrijheid in bijbelinterpretatie schept ruimte voor een queerinterpretatie van de bijbel en daarmee voor volwaardige participatie van homoseksuelen in de gemeente, die op basis van dezelfde bijbel tot andere interpretaties en conclusies komen. Foucault heeft duidelijk gemaakt dat zelfs onze meest exacte vormen van kennis voorlopig en vergankelijk zijn. Ze zijn het resultaat van een tijdgebonden ordening van het discours. Men zou daarom uiterst voorzichtig moeten zijn om een interpretatie vast te leggen als de interpretatie die algemeen geldend is.
3. *De vrijheid van de lokale gemeente* : uit de gewetensvrijheid en de vrijheid in bijbelinterpretatie vloeit de vrijheid van de lokale gemeente voort. De lokale gemeente staat met elkaar en God in verbond, leest en interpreteert samen de bijbel, gaat daarover in gesprek met elkaar en geeft zo vorm aan haar gemeentelven. Het bestuur van de lokale gemeente ligt bij de leden zelf. Daarom

heeft de lokale gemeente geen toestemming van een hoger orgaan nodig in haar beleidsvorming. De betekenis van dit principe voor de volwaardige participatie van homoseksuelen is gelegen in het feit dat de eerste twee vrijheden logisch gevolgd kunnen worden door de praktische consequenties die daar voor het gemeentelieven uit voortvloeien. Zoals dat het geval is bij de AWAB-gemeenten. Het stelt daarom ook een kritische vraag naar de betekenis van dit principe voor de SBC, de ABC, nationale en plaatselijke conventies die deelname van gemeenten die een meer inclusief standpunt innemen ten aanzien van homoseksuelen uitsluiten.

4. *De vrijheid van godsdienst* : het accent op de religieuze gewetensvrijheid was aanvankelijk vooral sterk gericht op de scheiding van kerk en staat. De staat wordt geacht onder de wet iedere burger gelijk te behandelen. In het debat over het wettelijk mogelijk maken van een huwelijk tussen twee mensen van hetzelfde geslacht, is voor sommige baptisten dit principe leidinggevend in het stemmen vóór het huwelijk.

4.3 Nieuwe vragen : aanzet tot verder onderzoek

De nadruk die baptisten leggen op vrijheid in de diverse verbanden (individu tot God, gemeenteleden tot elkaar, gemeente tot God, gemeente tot staat) die een rol spelen bij de vraag naar volwaardige participatie van homoseksuelen in de gemeente, biedt een mogelijkheid voor het creëren van inclusieve, queer baptistengemeenten waar de geldende normen op het gebied van seksualiteit en gender continu bevraagd kunnen worden. Maar met de focus op het vrijheidsbegrip in het baptisme, is in deze studie nog niet alles gezegd. Het roept ook enkele nieuwe vragen op. Drie van deze vragen wil ik hier ter afsluiting noemen, betreffende: 1) inclusief spreken in de christelijke gemeenschap; 2) de reikwijdte van het vrijheidsbegrip en 3) 'queering baptist theology'.

4.3.1 Inclusief spreken in de christelijke gemeenschap

AWAB gemeenten willen vanuit hun baptistentraditie en – theologie vorm geven aan een inclusieve gemeente. Het onderlinge gesprek over (homo)seksualiteit was bij veel van deze gemeenten een cruciale fase in de beweging naar meer ruimte. Die beweging begint bij het zichtbaar maken van elkaar en het zoeken naar elkaar. Zo ontstaat er een nieuw gemeenschapsbegrip. Gemeenschappen die de bevrijding van mensen voor ogen hebben, zijn veelal genoodzaakt een nieuwe, eigen taal te ontwikkelen. Met die nieuwe taal wordt de nieuwe ervaring onder ogen gebracht en de gemeenschap geherdefinieerd. De feministische beweging bekritiseert bijvoorbeeld het eenzijdig

mannelijk taalgebruik in de liturgie. De liturgie brengt onder woorden wat de gemeente gelooft en belijdt. Hoewel de gemeente als vindplaats van de theologie een belangrijk uitgangspunt is van de baptistentheoloog McClendon, besteedt hij hier in zijn systematische theologie verder geen aandacht aan. Mijn studie geeft een aanzet tot verdere bestudering van de AWAB gemeente als vindplaats van een inclusieve theologie. Dit onderzoek zou zich kunnen richten op de liturgie. In de liturgie worden woorden gegeven aan de verhouding tot God, maar ook aan de verhouding tussen mensen onderling. Hoe komt de inclusieve theologie van AWAB gemeenten tot uiting in de liturgie? Welke veranderingen hebben zich in de liturgie voltrokken sinds de volwaardige participatie van homoseksuelen in de gemeente?

4.3.2 *Vrijheid als discipline*

Het baptisme definieert de gemeente als staande in een verbond met God en met elkaar. Dit leidt tot een formulering van het verbond dat men met God en met elkaar sluit. De doop kan gezien worden als de poort voor deelname aan dit verbond. Ten aanzien van de vraag naar de plaats van homoseksuelen in de gemeente, kan de kritische vraag gesteld worden wie dit verbond mag verbreken en op welke gronden. Hoe ver reikt de nadruk op vrijheid? Het gaat hierbij om het wel of niet laten functioneren van de tucht. Mijn studie geeft een aanzet tot verdere bestudering naar het functioneren van de baptistengemeente als morele gemeenschap. Vormt een gemeente, waar theologisch veel nadruk wordt gelegd op het individu en haar/zijn gewetensvrijheid, een gezamenlijke moraal? Zo ja, hoe komt deze gezamenlijke moraal tot stand en hoe functioneert deze moraal in specifieke situaties? En hoe verhoudt zich de morele gemeenschap tot de individuele oordeelsvorming?

4.3.3 *'Queering Baptist Theology'*

In mijn derde hoofdstuk heb ik vanuit de queertheologie enkele kritische vragen gesteld bij ecclesiologische principes van het baptisme. Mijn studie geeft een aanzet voor verder onderzoek naar de vraag in hoeverre deze ecclesiologische principes in AWAB gemeenten queer benaderd en geïnterpreteerd worden. De baptistentheoloog McClendon wijst er op dat theologievorming een proces is dat in de lokale gemeente gestalte krijgt. Ontstaat er in gemeenten die zich 'welcoming and affirming' opstellen ten aanzien van seksuele diversiteit ook een 'queering' van de eigen baptistentheologie? Hierbij kan gedacht worden aan de doop. De doop op belijdenis is één van de meest centrale kenmerken van het baptisme. Nader onderzoek zou in kaart kunnen brengen of er sprake is van een dergelijke 'queering' van de eigen baptistentheologie. Anderzijds kan op dit gebied

nader gereflecteerd worden op de verwantschap van queerecclesiologische aspecten met de baptistenecclesiologie zoals ik dat bij 4.1.3 benoem. Zo'n theologische reflectie zou meer diepte kunnen geven aan zowel de queerecclesiologie als de baptistenecclesiologie, bijvoorbeeld ten aanzien van de vraag welke betekenis Butler's theorie van 'genderperformativity' kan hebben voor de wijze waarop Christus present wordt gesteld in de gemeente en de doopopvatting.

“Als de Geest als de wind is – die we niet kunnen vastpakken en niet controleren – dan is de gemeenschap van de Geest dat ook. Zij vlucht uit de structuren waarbinnen wij haar denken te houden en vormt nieuwe structuren om zich uit te drukken. Dat is ook exact de theologische visie die de Hervorming mogelijk maakte. De Hervormers begrepen dat de Geest niet de gevangene was van welk instituut dan ook en, integendeel, handelt in vrijheid om zich een volk te vormen.”

- Ruben A. Alves -

(vertaald uit het spaans)

Bibliografie

BOEKEN EN ARTIKELEN

Backus, William Henry, *The Baptists*, Westport: Greenwood Press 1988.

Baker, Robert Andrew, *Relations between Northern and Southern Baptists*, North Stratford: Ayer Company Publishers 1979.

Bakker, Henk, *De weg van het wassende water*, Zoetermeer: Boekencentrum 2008.

Brackney, William H., *Baptist Life and Thought: 1600-1980*, Valley Forge: Judson Press 1983.

Brackney, William H., *The Baptists*, Connecticut: Greenwood Press 1988.

Cheng, Patrick S., *Radical Love - An introduction to Queertheology*, New York: Seabury Books 2011.

Dowley, Tim (red.), *Handboek van De geschiedenis van het Christendom*, Den Haag: Voorhoeve 1979.

Garrett, James Leo, *Baptist Theology: A four-century study*, Macon: Mercer University Press 2009.

Glennon, Fred, 'Must a covenantal sexual ethic be heterocentric? Insights from congregations' in *Perspectives in Religious Studies* 28:3 (2001): 215-233.

Goss, Robert E., *Queering Christ: Beyond Jesus Acted Up*, Cleveland: Pilgrim Press 2002.

Grimsrud, Ted, 'A Theology of welcome: responding to the 'homosexuality' issue'. In: Tony & Peggy Campolo (ed.), *Reasoning Together: A conversation on Homosexuality*, Scottdale: Herald Press 2008, 129-166.

Grenz, Stanley, J., *Welcoming but not affirming – An Evangelical Response to Homosexuality*, Louisville: Westminster John Knox Press 1998.

Groen, E., *Geloofwaardige gemeente – uitgangspunten van een baptisten gemeenteopbouw*, Barneveld : Unie van Baptistengemeenten 2011.

Holmes, Stephen R, *Baptist Theology*, New York: T&T Clark 2012.

Horjus, Yme, *Tucht en vrijheid in de gemeente*, Barneveld : Unie van Baptistengemeenten 1990.

Kapinus, Kraus and Flowers, 'Excluding Inclusivity: Protestant Framing of Homosexuality' in *Interdisciplinary Journal of Research on Religion* Vol. 6 (2010), 2-22.

Klinken, Adriaan van, 'Queer theologie: nieuwe perspectieven op religie, seksualiteit en identiteit' in *Tijdschrift voor Theologie* 51:2 (2011), 215-225.

Lanser, Siebren H., *Het schip der kerk op roze golven – over homobevrijding en ecclesiologie*, Gorinchem: Narratio 1999.

LeDayne (ed.), *Rightly dividing the word of truth: A resource for congregations in dialogue on sexual orientation*, Charlotte: Baptist Peace Fellowship of North America 2000.

LeDayne (ed.), *Rightly Dividing the word of truth: The Congregational Response to Gay and Lesbian Persons*, Charlotte: Baptist Peace Fellowship of North America 2005.

Leonard, Bill J., *Baptists in America*, New York: Columbia University Press 2005.

Lumpkin, William L., *Baptist Confessions of Faith*, Valley Forge: Judson 1974.

McClendon, James, *Ethics: Systematic Theology*, Nashville: Abingdon Press 2002.

McClendon, James, *Doctrine: Systematic Theology*, Nashville: Abingdon Press 1994.

Packull, Werner O., 'An introduction to Anabaptist theology'. In D. Bagchi (red.), *The Cambridge Companion to Reformation Theology*, Cambridge: Cambridge University Press 2004, 200.

Parushev, Parush R., 'Doing theology in a Baptist way'. In Teun van der Leer (red.), *Zo zijn onze manieren! – in gesprek over gemeentetheologie*, Barneveld: Unie van Baptisten Gemeenten in Nederland 2009, 7-22.

Polaski, LeDayne, McLeese, and Millard Eiland, *Rightly Dividing the word of truth: The Congregational Response to Gay and Lesbian Persons*, Charlotte: Baptist Peace Fellowship of North America 2005.

Reiling, Jannes, *Het Woord van God – over Schriftgezag en Schriftuitleg*, Kampen: Kok 1987.

Selderhuis, Henk, *Huwelijk en echtscheiding bij Martin Bucer*. Leiden: Groen 1994.

Siler, Mahan, *Exile or Embrace? – Congregations Discerning Their Response to Lesbian and Gay Christians*, Cleveland: Pilgrim Press 2005.

Stassen, Glen H., & Gussee, David P., *Kingdom Ethics: Following Jesus in Contemporary Context*, Downers Grove: InterVarsity Press 2003, 21-22.

Stuart, Elizabeth, 'The View from the Font (the Body and the Ecclesial Self)'. In *Theology and Sexuality* 11 (1999), 9-20.

Stuart, Elizabeth, *Gay and Lesbian Theologies – repetitions with critical difference*, Aldershot: Ashgate Publishing Company 2002.

Stuart, Elizabeth, 'Sacramental Flesh'. In G. Loughlin (ed.), *Queer Theology: Rethinking the Western Body*, Malden: Blackwell Publishing 2007, 74-75.

Watson, Nathalie K., 'Reconsidering Ecclesiology: Feminist Perspectives'. In *Theology & Sexuality* 14 (2001), 59-77.

Weaver, A. Douglas, *Progressive Baptist Dissenters: A history of the Alliance of Baptists*, Texas: Baylor University 2009.

Williams, George H., *The Radical Reformation*, Philadelphia: Westminster Press 1962.

OVERIGE DOCUMENTEN EN WEBSITES

The Alliance of Baptists

- *A Clear Voice: Report of the Task Force on Human Sexuality*, Washington 1995.
- *Statement on Same Sex Marriage 2004*
<http://www.sitemason.com/files/e10jfO/statementsamesexmarriage2004.pdf> (30-06-2012)
- *'A Statement on Lifelong Sexual Education, Sexual & Reproductive Rights, and Opposing Sexual Injustice and Violence'*, 14-04-2012.
<http://www.sitemason.com/files/kuGj7y/StatementonLifelongSexualEducation.pdf> (30-06-2012)

Rainbow Baptists

- *'Our History'*, <http://www.rainbowbaptists.org/ambaptists.htm> (30-06-2012)

Baptist Peace Fellowship of North America

- *'About the Baptist Peace Fellowship of North America'*, <http://www.bpfna.org/about> (30-06-2012)
- *'Baptist Peace Fellowship Statement on Justice and Sexual Orientation'*, 1995.
<http://www.bpfna.org/sxorient> (30-06-2012)

American Baptist Churches USA

- *'Policy Statements and Resolutions'*, <http://www.abc-usa.org/Resources/ABCResources/PolicyStatementsResolutions/tabid/199/Default.aspx> (30-06-2012)
- *'American Baptist Churches USA: responses/actions pertaining to homosexuality'*,
<http://www.abc-usa.org/LinkClick.aspx?fileticket=iRGq66AgLAU%3d&tabid=199> (30-06-2012).
- *'American Baptist Churches USA: responses/actions pertaining to homosexuality'*,
<http://www.abc-usa.org/LinkClick.aspx?fileticket=iRGq66AgLAU%3d&tabid=199> (30-06-2012).

West Virginia Baptist Convention

- 'Standing Resolutions of the West Virginia Baptist Convention' (2004), 23.
<http://www.wvbc.org/users/donna/RESOURCES%20WEB/STANDINGRESOLUTIONS.pdf> (30-05-2012).
- 'Identity Statement' (2005), <http://www.abc-usa.org/WhoWeAre/Identity/IdentityStatement/tabid/78/Default.aspx> (30-06-2012).

Southern Baptist Convention

- 'Resolution on Homosexuality' (1976),
<http://www.sbc.net/resolutions/amResolution.asp?ID=606> (30-06-2012).
- 'Resolution on Homosexuality' (1985),
<http://www.sbc.net/resolutions/amResolution.asp?ID=609> (30-06-2012)
- 'Resolution on Homosexuality' (1988),
<http://www.sbc.net/resolutions/amResolution.asp?ID=610> (30-06-2012).

The Christian Post

- Katherine T. Phan, *Southern Baptists Agree Same-Sex Marriage Not a Civil Rights Issue* (21-06-2012), <http://www.christianpost.com/news/southern-baptists-agree-same-sex-marriage-not-a-civil-rights-issue-77000/> (30-06-2012).

Baptist Press News

- Gregory Tomlin, *Split among Baptists over homosexuality is final*, 18-05-2006.
<http://www.bpnews.net/bpnews.asp?ID=23275> (30-06-2012)

Washington Times

- Julia Duin, *Lutheran Schism Feared After Votes on Gays*, 24-08-2009.
<http://www.washingtontimes.com/news/2009/aug/24/lutheran-schism-feared-after-votes-on-gays/?page=1> (30-06-2012).